

Sanna Tyrväinen

EKOLOGISET SISÄLLÖT
KULTTUURITUOTANNON
KOULUTUKSESSA

Opinnäytetyö
Kulttuurituotannon koulutusohjelma

Marraskuu 2010

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

 MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkelin University of Applied Sciences		Opinnäytetyön päivämäärä 1.11.2010
Tekijä(t) Sanna Tyrväinen		Koulutusohjelma ja suuntautuminen Kulttuurituotannon koulutusohjelma
Nimeke Ekologiset sisällöt kulttuurituotannon koulutuksessa		
Tiivistelmä <p>Ekologiset sisällöt kulttuurituotannon koulutuksessa –tutkimuksen tavoitteena oli selvittää millä tavoin ekologisia ja kestävän kehityksen määrittelemiä sisältöjä pystytään tulevaisuudessa sisällyttämään kulttuurituotannon koulutusohjelman koulutukseen. Tutkimuksessa esitellään kulttuurituotannon koulutusta ja kestävän kehityksen teoriataustoja. Se tutkii ekologisten arvojen ja kestävän kehityksen periaatteiden merkitystä yleisesti kulttuurialalla sekä suomalaisessa kulttuurituotannon koulutuksessa. Tutkimuksen kohteena olivat myös ekologisten sisältöjen kehittämistyötä hidastavat tekijät.</p> <p>Tutkimuksen teoreettisena viitekehystenä toimivat Suomen kansallinen kestävän kehityksen strategia, Opetus- ja Kulttuuriministeriön tutkimukset ja julkaisut sekä muut kirjalliset ja sähköiset materiaalit. Tutkimusmenetelmänä käytettiin kulttuurialan toimijoille kohdistettuja teemahaastatteluja sekä sähköpostikeskusteluja, joiden tulokset analysoitiin sisällönanalyyssimenetelmällä.</p> <p>Tutkimus osoitti, että kulttuurituotannon koulutuksessa on tarvetta ekologisten ja kestävän kehityksen periaatteita noudattavien sisältöjen kehitystyölle sekä kehitystyön tulosten sisällyttämiselle koulutukseen. Yleisenä ongelmana kehitystyön tekemiselle nähtiin taloudelliset, ajalliset ja tarvittavien henkilöresurssien puute. Yhtenä keskeisenä ongelmana nousi esille myös epätietoisuus siitä, kenelle lopullinen vastuu muutostyön aloittamisesta kuuluu.</p> <p>Tutkimus antaa esimerkkejä niin kansallisista kuin kansainvälisistäkin projekteista, tapahtumista ja tutkimuksista, joilla kulttuurialan eri sektoreiden edustajat ovat omalta osaltaan tuoneet esille kestävän kehityksen kehitystyötä omissa oppilaitoksissa ja organisaatioissa. Tutkimus osoittaa myös kulttuurituotannon koulutusta tarjoavien oppilaitosten suuren merkityksen tulevaisuuden kulttuurituottajien ja tätä kautta tulevaisuuden kulttuuritapahtumien muuttamisessa kestävän kehityksen periaatteita noudattavaksi. Tutkimus tarjoaa lisätietoja, käytännön esimerkkejä ja linkkejä universaaleihin materiaaleihin muun muassa Mikkelin ammattikorkeakoulun (MAMK) käyttöön ekologisten sisältöjen kehitystyölle kulttuurituotannon koulutuksessa.</p>		
Asiasanat (avainsanat) Ekologisuus, kulttuurituotanto, kestävä kehitys, ekologisuus korkeakouluopinnoissa, kulttuuriopinnot		
Sivumäärä 57	Kieli Suomi	URN http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2010122018766
Huomautus (huomautukset liitteistä)		
Ohjaavan opettajan nimi Anne Havukainen		Opinnäytetyön toimeksiantaja Mikkelin ammattikorkeakoulu

DESCRIPTION

 MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences		Date of the bachelor's thesis 1.11.2010
Author(s) Sanna Tyrväinen	Degree programme and option Degree Programme in Cultural Management	
Name of the bachelor's thesis Implementing Ecological Principals into Degree Programme for Cultural Management		
Abstract <p>The aim of this study was to investigate possible ways of implementing the principles of ecological and sustainable development into the education of Cultural Management. The research introduces the Degree Programme in Cultural Management and the theory of sustainable development. It examines the ecological values, and the importance of sustainable development principals in the cultural sector and in the Finnish Cultural Management education. The research also examines the factors that are inhibiting the ecological development work at the moment.</p> <p>Theoretical framework for the research consists of the Finnish National Strategy for Sustainable Development, the research and publications released by Ministry of Education and Culture, and of other literal and electronic publications. The methods used for research were theme interviews and conversations through emails. The results were examined with the method of content analysis.</p> <p>The results of the research indicated that there is a need for developing ecological content in the education for Cultural Management. Common problems that would inhibit the start of the development work were the lack of finances and time and the amount of personnel to take on the work. The difficulty in deciding the initiator arose as the fundamental problem.</p> <p>The research gives examples on national and international projects, events and research projects that have taken place in different universities, colleges and organisations towards more sustainable futures. The research also shows the importance of the education for Cultural Management provided by selected Universities in Finland. By educating more ecologically thinking Cultural Producers in the future, the educating facility would have a positive effect on the sustainability of future events and projects in the cultural sector. The research offers information, hands-on examples and links to universal materials to be used in the ecological development work.</p>		
Subject headings, (keywords) Ecological, sustainable development, cultural management, ecological in education, cultural studies		
Pages 57	Language Finnish	URN http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2010122018766
Remarks, notes on appendices		
Tutor Anne Havukainen	Bachelor's thesis assigned by Mikkeli University of Applied Sciences	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	3
2.1	Tavoitteet	4
2.2	Menetelmät	5
2.2.1	Kvalitatiivinen tutkimus.....	5
2.2.2	Teemahaastattelu.....	6
2.2.3	Sisällönanalyysi	8
3	KULTTUURITUOTANNON KOULUTUS	9
3.1	Kulttuurituottaja.....	11
4	KESTÄVÄ KEHITYS	14
4.1	Kestävän kehityksen periaatteiden kehittyminen 1900-luvulla.....	15
4.2	Kestävän kehityksen toteutumisen ongelmakohdat.....	16
4.3	Kestävän kehityksen tarjoamat ratkaisut	17
4.4	Hallintajärjestelmien ja indikaattorien soveltuminen kulttuurialan käyttöön	18
5	EKOLOGISUUS JA KESTÄVÄ KEHITYS KULTTUURIALALLA.....	19
5.1	Kestävä kehitys Suomen kulttuuripolitiikassa.....	21
5.2	Ekologisuuden ja kestävän kehityksen tuomat lisäarvot kulttuurialalle.....	23
6	EKOLOGISET SISÄLLÖT KULTTUURITUOTANNON KOULUTUKSESSA	26
6.1	Kulttuurituotannon koulutusohjelmien ekologisuus tänä päivänä.....	28
6.2	Nykytilanne Mikkelin ammattikorkeakoulussa	29
6.2.1	Ympäristötekniikan koulutusohjelma	31
6.3	Puutteet kulttuurituotannon koulutuksen ekologisissa sisällöissä	33
6.4	Kestävän kehityksen opintokokonaisuuden sisällyttäminen kulttuurituotannon koulutusohjelmaan.....	35
6.5	Yhteistyö ja verkostoituminen	37
6.5.1	Yhteistyö Mikkelin ammattikorkeakoulun koulutusohjelmien välillä	38
6.5.2	Yhteistyö kulttuurituotannon koulutusohjelmaa tarjoavien oppilaitosten välillä.....	38
6.5.3	Paikkakuntakohtaiset yhteistyömahdollisuudet	39
6.5.4	Yhteistyökumppanit kansallisella tasolla.....	41
6.5.5	Yhteistyökumppanit kansainvälisellä tasolla	43

6.6	Ekologinen kulttuurituottaja	47
7	YHTEENVETO	48
	LIITE/LIITTEET	
	1 Yksisivuinen liite	
	2 Monisivuinen liite	

1 JOHDANTO

Lähtökohtana opinnäytetyölle on pohtia ekologisuuden ja kestävän kehityksen periaatteiden sisällyttämistä kulttuurin tuotantoprosessien eri osa-alueille kulttuurituotannon koulutuksen näkökulmasta. Työllä halutaan korostaa kulttuurituotannon koulutuksen tärkeää osuutta ekologisten arvojen ja asenteiden sisällyttämisessä tulevaisuuden kulttuurituottajien toimintaan. Tutkimustyö on tehty Mikkelin ammattikorkeakoulun tilaamana.

Opinnäytetyöidea ekologisten sisältöjen tutkimisesta kulttuurituotannon koulutuksen näkökulmasta käynnistyi opinnäytetyön kirjoittajan henkilökohtaisesta kiinnostuksesta aiheeseen. Syksyllä 2008 Helsingin Sanomien verkkolehti julkaisi artikkelin, jossa pääministeri Matti Vanhanen povasi tulevan taantuman lääkkeeksi keskittymistä ilmasto- ja energiateknologian kehittämiseen. Hän vertasi tilannetta 1990-luvun lamaan, jolloin panostaminen teknologian tutkimiseen johti muun muassa mobiiliteknologian vahvaan nousuun. (HS 17.10.2008, www-dokumentti.) Artikkelin heijastama positiivinen lataus aiheeseen inspiroi tutkimuksen aloittamista kulttuurituottajien mahdollisesta vaikutusvallasta tehdä kulttuurituotannon tuotantoprosesseista kestävän kehityksen strategian asettamien vaatimusten mukaisia.

Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä toimivat Suomen kestävän kehityksen strategia, Opetus- ja kulttuuriministeriön laatimat julkaisut kestävästä kehityksestä suomalaisessa korkeakoulutuksessa sekä kulttuurituotannon koulutusohjelman rakenne. Tutkimusmenetelmänä käytettiin teemahaastattelua, jonka avulla hankittiin mielipiteitä ja käytännön tietoa ekologisuuden asemasta eri kulttuurisektoreiden tuotantoprosesseissa kahdelta työelämän edustajalta. Haastateltavina toimivat Iso Britannialaiset yhteyshenkilöt Alan Lemin, Plymouth College of Art:n taideoppilaitoksen taide-, yhteisö- ja kulttuuriprojektien projektipäällikkö, sekä Joe Hancock, teatteriryhmä Wild-Works:n kesän 2009 teatteriesityksen *The Beautiful Journey* projektipäällikkö.

Haastattelujen kautta opinnäyte antaa myös kansainvälinen näkökulman aiheeseen ekologisisista sisällöistä kulttuurialalla. Suomalaisen näkökulman opinnäytetyöhön tuovat teoreettiset tutkimukset ja sähköpostikeskustelut kulttuurituotannon koulutusta tarjoavien ammattikorkeakoulujen edustajien kanssa. Sähköpostin välityksellä haastateltuina toimivat Metropolia Ammattikorkeakoulun kulttuurituotannon koulutusoh-

selman koulutuspäällikkö Päivi Tenhunen-Marttala ja lehtori Tytti Huhtaniska sekä Humanistisen ammattikorkeakoulun kulttuurituotannon koulutusohjelman yliopettaja Hannu Sirkkilä.

Opinnäytetyön keskeisiä termejä ovat *ekologinen* (ekologinen kestävyys), joka kuvaa luonnonvarojen käyttöä siten, että turvataan luonnon monimuotoisuus ja luonnon prosessien häiriintymättömyys. Työssä käytetään myös käsitettä *kestävä kehitys*, sillä tätä käsitettä käytetään kaikissa virallisissa strategioissa ja dokumenteissa, jotka toimivat tutkimustyön teoriapohjana. Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Laajasti määriteltynä kestävä kehitys sisältää neljä toiminnallista ulottuvuutta; ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen ulottuvuuden. (Ympäristösanasto 1998, 15, 126)

Muita tekstistä löydettäviä käsitteitä ovat *ympäristönsuojelu*, jonka tavoitteena on ratkaista, lievittää ja ennaltaehkäistä ympäristöongelmia sekä *ympäristöystävällinen*, joka tarkoittaa tilanteesta riippuen ympäristöä säästävää, kuormittamatonta tai saastuttamatonta toimintaa. (Ympäristösanasto 1998, 126)

Suomen kestävä kehityksen strategia on suunnattu niin yksityis- kuin julkiskäyttöön. Kestävä kehityksen strategia on jo vuosia asettanut vaatimuksia julkisen ja yksityisen sektorin edustajille yritysmaailmassa. Samalla jokaisen tulisi yksilönä sisällyttää ekologiset teot yksityiselämämme arkipäivän tekoihin sekä valintoihin ja tätä kautta vaikuttaa kestävämmän tulevaisuuden luomiseen tulevaisuuden sukupolville.

Mikkelin Ammattikorkeakoulussa Kulttuurituotannon koulutusohjelman opintosuunnitelmasta puuttuu ekologisiin sisältöihin syvemmin perehtyvä opetus. Kulttuurituotannon koulutusohjelma antaa yleiskuvan monista eri kulttuurituotannon prosessien vaiheista, esimerkkeinä projektisuunnittelusta, rahoitus- ja talousosaamisesta sekä tapahtumatuotannosta. Näin laaja osaaminen kulttuurituotannon projektien eri osa-alueilta vaatii tästä syystä tietopohjaa myös tämän hetkisten ekologisten vaatimusten ja sisältöjen hallinnasta sekä kyvystä sisällyttää ne kyseisiin prosesseihin.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

Ihmisten ja ympäristön välinen yhteys on uutisotsikoiden jatkuva puheenaihe. Ekologiset menetelmät ja kestävä kehityksen strategian ohjeet käyvät tiukkaa keskustelua ihmisten mukavuudenhaluisen elämäntason kanssa. Tosiasia on, että nykyisellä kulutustasolla käytämme vuonna 2030 kahden maapallokapasiteetin verran luonnonvaroja (The Living Planet Report 2008, 1).

Kesäkuussa 2006 Suomelle ja Euroopan Unionille hyväksyttiin uudet kestävä kehityksen strategiat. Silloisen pääministerin ja kestävä kehityksen toimikunnan puheenjohtajan Matti Vanhasen mukaan suomalaisen yhteiskunnan eri toimitahot ovat jo vuosia osallistuneet sekä Suomen kestävä kehityksen politiikan sisällön määrittämiseen että toimenpiteiden toteuttamiseen. Kestävä kehitys on tullut tärkeäksi osaksi suomalaisen politiikan valtavirtaa. Kansainvälisestikin Suomen luotsaamaa kestävä kehityksen mallia, jossa laajapohjainen osallistuminen yhdistyy korkean tason poliittiseen johtajuuteen, kutsutaan ”Suomen malliksi”. Suomen mallissa hallitus, kansalaisyhteiskunta ja elinkeinoelämä käyvät jatkuvaa, avointa vuoropuhelua Suomen kestävä kehityksen politiikasta. (Rouhiainen 2006, 4.)

Opetusministeriön haasteena on toimivan ympäristökäytännön laatiminen ammattikorkeakouluille ja yliopistoille. Tämän haasteen lisäksi oppilaitosten tulee ryhtyä myös itsenäiseen kehitystyöhön. Taideteollisessa korkeakoulussa ympäristöohjelma otettiin käyttöön jo yli kymmenen vuotta sitten. Ohjelman noudattaminen niin opetuksessa kuin yksilötasolla on ulottunut usealle eri sektorille. Ympäristöohjelma sisältyy oppilaiden tuotannon projekteista aina tulevaisuuden opettajien opettajakoulutukseen, mitä kautta ohjelman vaikutusvalta ulottuu myös tuleviin sukupolviin. (Saares 2009, 8.) Tämän opinnäytetyön kautta halutaan nostaa esiin näkökulmia kulttuurituotannon koulutuksen tarjoamista mahdollisuuksista toimia suunnannäyttäjänä kohti ekologisempaa tulevaisuutta.

Suomessa kulttuurituotannon koulutusohjelmaa tarjoavat Mikkelin ammattikorkeakoulun lisäksi Metropolia Ammattikorkeakoulu, Humanistinen ammattikorkeakoulu (Humak), Seinäjoen ammattikorkeakoulu (Seamk) ja Yrkeshögskola Novia. Tutustumalla kyseisten oppilaitosten kulttuurituotannon koulutusohjelmien opetussuunnitel-

miin ekologia-sana on löydettävissä ainoastaan Metropolian ja Humakin opetussuunnitelmissa.

Metropoliassa opiskelijoilla on mahdollisuus valita Tuottajan työn syventävät opinnot –opintokokonaisuuden vaihtoehtoisena opintojaksona Ekologinen tapahtumatuotanto –kurssikokonaisuus (Tuottajan työn syventävät opinnot 2010, www-dokumentti). Humakissa Tuottajan ja tuotantoprosessien perusteet –kurssikokonaisuus sisältää maininnan ”tapahtumatuotannon ekologia ja turvallisuus” (Tuottajan työn ja.. 2010, 75). Kyseisten mainintojen lisäksi ekologisuu- tai kestävän kehityksen aihetta ei mainittu kolmen muun oppilaitoksen opetussuunnitelmissa tai muiden kurssikokonaisuuksien sisällöissä.

Ekologisten opintojen puute nykypäivän kulttuurituotannon koulutuksen opintosuunnitelmissa on suuri ongelma. Muun muassa Suomen kestävän kehityksen strategian *Kohti kestäviä valintoja* (2006) mukaan suomalaiseen koulutukseen kaikilla tasoilla tulisi jo nyt sisältyä vahvasti kestävän kehityksen periaatteisiin perustetut ekologiset sisällöt.

2.1 Tavoitteet

Opinnäytetyön kirjoittajan henkilökohtaisen mielenkiinnon ja työn kautta saatujen kokemusten kautta syntyi ajatus ekologisuudesta kulttuurituottajan työssä sekä sen erilaisissa tuotantoprosesseissa. Opiskelutovereiden sekä Mikkelin Ammattikorkeakoulun lehtorien kanssa käytyjen keskustelujen kautta kävi ilmi, että orastavaa kiinnostusta aiheeseen löytyi kiitettävästi. Perusteellinen tutkimustyö ja ympäristöasioiden sisällyttäminen kulttuurituotannon koulutusohjelman tarjoamaan opetukseen tulisi aloittaa välittömästi. Näin syntyi idea ekologisten sisältöjen pohdinnasta ja kehitysehdotuksien luomisesta Mikkelin ammattikorkeakoulun kulttuurituotannon koulutukseen.

Tavoitteena on tutkia ekologisuu- ta, kestävän kehityksen strategioita, ympäristöasioiden merkitystä nyky-yhteiskunnassa ja koulutuksessa sekä erityisesti ekologisuu- den merkitystä ja tulevaisuuden näkymiä kulttuurituotannon koulutuksessa. Työhön on kerätty useita esimerkkejä sekä kansallisista että kansainvälisistä, jo käynnissä olevista projekteista, tapahtumista ja tutkimuksista eri kulttuurisektoreilla sekä taidekasvatuk-

nessa. Tutkimuksen toivotaan herättävän keskustelua ja toimenpiteitä Mikkelin ammattikorkeakoulun organisaation sisällä organisaatiokulttuurin kestävä kehityksen suuntaisen muutoksen aloittamiseksi. Kulttuurituotannon koulutusohjelman puolesta toivotaan, että tutkimus antaa alkusysäyksen opintosuunnitelmaan sisältyvien ekologisten sisältöjen kehittämistyön käynnistämiseksi.

2.2 Menetelmät

Tutkimusongelmaa lähestytään ennakkoon asetetun oletuksen perusteella, joka pohjautuu opinnäytetyön kirjoittajan kokemukseen kulttuurituotannon koulutusohjelman opiskelijana. Kokemuksen mukaan tutkimuskohde, ekologiset sisällöt kulttuurituotannon koulutuksessa, vaatii aiheena lisätutkimusta, päivitystä ja uusien menetelmien sisällyttämistä koulutukseen.

Tutkimusmenetelmänä käytettiin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta. Tiedonkeruumenetelmänä toimi teemahaastattelu. Haastateltavina henkilöinä toimivat kaksi kulttuurikentän esimerkkiä: Alan Lemin Plymouth College of Art:n taideoppilaitoksen taide-, yhteisö- ja kulttuuriprojektien projektipäällikkö sekä Joe Hancock teatteriryhmä WildWorks:n kesän 2009 teatteriesityksen *The Beautiful Journey* projektipäällikkö. Molemmat havainnointituotannot ja teemahaastattelut sijoittuvat Iso-Britannian lounaisrannikolle Plymouthin kaupunkiin.

Opinnäytetyöhön on teemahaastattelujen lisäksi lisätty sähköpostikeskusteluja muiden kulttuurialan toimijoiden kanssa tuomaan lisäarvoa ja -mielipiteitä ekologisuudesta kulttuurialan koulutuksessa. Tutkimusmateriaalia kerättiin myös lukuisten julkisten strategioiden ja raporttien kuin myös alan kirjallisuuden ja Internetin kautta.

2.2.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Kasvatustieteen tohtori Sirkka Hirsjärvi, filosofian lisensiaatti Paula Sajavaara ja kasvatustieteen tohtori, dosentti Pirkko Remes käsittelevät teoksessaan *Tutki ja Kirjoita* (2009) kvalitatiivisen tutkimuksen periaatteita. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen kokonaisvaltaisen tutkimuksen avulla. Tätä kutsutaan myös laadulliseksi tutkimukseksi. Tutkijan arvolähtökohdat muokkaavat

hänen tutkimiaan ilmiöitä. Usein tutkijan pyrkimyksenä on löytää tai paljastaa odottamattomia tosiasioita tutkittavasta kohteesta. (Mts. 161, 164.)

Tyypillistä kvalitatiiviselle tutkimukselle on tutkimuksen tekeminen luonnollisissa, todellisissa tilanteissa, joissa ihmistä suositaan tiedonkeruun lähteenä. Tutkija luottaa omiin havaintoihin ja keskusteluihin tutkittavan kanssa. Kvalitatiivisen tutkimuksen tehokkaita tutkimusmenetelmiä ovatkin laadulliset menetöt kuten haastattelut ja sisällyönanalyysi. (Hirsjärvi ym. 2009, 164.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti. Tärkeää on tutkimuksen monipuolisuus. Tarkempi tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä. Jokainen tutkimustapaus nähdään ainutlaatuisena ja aineistoa tulee näin ollen myös tulkita sen mukaisesti. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa oleellista on tutkimustyön joustavuus. (Mts. 164.)

Kvalitatiivinen tutkimus sopi tutkimusmenetelmänä parhaiten opinnäytetyön perustaksi, sillä työllä toivotaan löytävän uusia näkökulmia ja kehittämissuotuksia ekologisempien sisältöjen liittämiseksi osaksi kulttuurituotannon koulutusohjelmaa.

2.2.2 Teemahaastattelu

Opinnäytetyön tiedonkeruumenetelmäksi valittiin haastattelu. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009, 204 – 205) mukaan haastattelu on tiedonkeruumenetelmä, jossa haastattelija on suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa. Suurena etuna mainitaan se, että haastateltaessa voidaan joustavasti säädellä aineiston keruuta tilanteen mukaan ja kutakin tutkittavaa soveltavasti myötäillen.

Haastattelu sopi parhaiten tutkimusmenetelmäksi, koska opinnäytetyön aihealue on hyvin laaja ja monipuolisesti ymmärrettävä. Ekologisuus kulttuurituotannon osana jakaa mielipiteitä ja aiheuttaa sekalaisia mielipiteitä jopa yksittäisissä yksilöhaastattelussa. Haastattelulla toivottiin syventävän ja selventävän tutkitun aiheen teoriapohjaa sekä löytävän uusia näkemyksiä aiheeseen. Tärkeää haastattelutilanteessa oli myös haastateltavan henkilön sanattoman viestinnän tutkiminen.

Haastattelutyypiksi valittiin teemahaastattelu, sillä haastattelun aihepiirit olivat jo ennakoon tiedossa. Haastattelulle rakennettiin ennakoon runko tärkeimmistä aihealueista. Kysymyksiin haluttiin vastaukset, mutta samalla runko antoi mahdollisuuden joustaviin, kysymyksistä poikkeaviin keskusteluihin. Teemahaastattelu tarjosi mahdollisuuden pitää haastattelukysymykset joustavina ja tilanteen mukaan muokattavina. (Hirsijärvi ym. 2009, 208.)

Haastattelumuotona oli yksilöhaastattelu. Tämä sopi työhön parhaiten, sillä valitut haastateltavat edustivat eri organisaatioita ja olivat tutkimuksen kohteina olevissa projekteissa vastuussa työnkuvista, jotka olivat tutkimukselle oleellisimpia. Haastattelun ongelmana on usein se, että haastateltavat saattavat haastattelun aikana antaa vastauksia, joita he uskovat haastattelijan haluavan kuulla sen sijaan, että kertoisivat todelliset ajatuksensa. Näitä vastauksia Hirsijärvi ym. kutsuvat sosiaalisesti suotaviksi vastauksiksi (2009, 207). Valittuja haastateltavia pyydettiin näin ollen vastaamaan kysymyksiin mahdollisimman totuudenmukaisesti.

Haastattelut kestivät noin tunnista kahteen tuntiin. Kummatkin haastattelut nauhoitettiin. Haastattelunauhoitukset ja -litteroinnit toimivat erinomaisena tutkimuslähteenä koko opinnäytetyön kirjoittamisprosessin ajan. Haastattelujen taltiointi oli oleellista tärkeimpien yksityiskohtien ja haastateltavien kommenttien muistamiseksi.

Opinnäytetyön haastateltaviksi valituista alun perin kolmesta henkilöstä ainoastaan kaksi ennättivät kiireisten aikataulujensa vuoksi haastateltaviksi. Haastateltavina toimivat kaksi kulttuurikentän esimerkkiä Isosta Britanniaasta:

- Alan Lemin, Head of Creative Partnerships, Plymouth College of Art
- Joe Hancock, Project Manager, Landscape Theatre Group WildWorks

Alan Lemin toimii opinnäytetyön englantilaisen taidekasvatuslaitoksen Plymouth College of Art'n edustajana. Plymouth College of Art toimii taideopetuksen lisäksi oppilaitoksen ulkopuolisten, Plymouthin alueen yhteisöllisyyttä ja kulttuurikasvatusta edistävien kulttuuriprojektien kehittämisessä ja toteuttamisessa. Leminiä haastatteleamalla saatiin tietoa oppilaitoksen tuottamien projektien ja tapahtumien ekologisista näkökulmista ja/tai niiden puutteista hänen mielipiteisiin ja tietoihin perustuen. Aihepiirin

käsittely jäi suhteellisen pinnalliseksi, sillä kyseessä on suhteellisen suuri oppilaitos. Lemminki pystyi antamaan mielipiteitä ainoastaan omaan työkuvaansa liittyen.

Joe Hancock toimii opinnäytetyön teatterialan edustajana. Hancock toimii cornwallilaisen teatteriryhmä WildWorksin edustajana. WildWorks on kiertävä teatteriryhmä, joka on erikoistunut ulkoilmateatteriproduktioihin. Ryhmä pyrkii löytämään pitkään käyttämättöminä olleita alueita ympäri Isoa Britanniaa ja herättämään paikallisen yhteisön mielenkiinnon omaan asuinalueeseensa. Esitysten aihepiirit ovat myös hyvin pitkälle harkittuja ja sisältävät muun muassa ekologisia keskusteluja herättäviä teemoja. Kesällä 2009 *The Beautiful Journey* kertoi tarinan ihmisen elintapojen aiheuttamasta maailmanlopusta ja maapallolta löytyvästä viimeisestä ihmisille rakennetusta turvapaikasta.

Tuotantoteemojen lisäksi WildWorks pyrkii kaikin keinoin toimimaan kestävästi kehityksen periaatteiden mukaisesti. Tuotannossa käytetyistä materiaaleista suuri osa on kierrätettyä ja tuotantoryhmäläiset vaativat henkilökunnan käyttöön päivittäisroskien kierrätyspisteen. Hancockia haastatteleamalla haluttiin selvittää kuinka pitkälle rahoituksen ja muiden resurssien puitteissa WildWorksin pystyy ekologisisissa päätöksissään menemään. Valitettavasti ryhmän tuottaja eikä ohjaaja ollut saatavilla haastateltaviksi, mutta Hancock kykeni rakentamaan yleiskuvan ryhmän sisäisistä mielipiteistä ekologisempaan tuotantoprosessiin liittyen.

2.2.3 Sisällönanalyysi

Hirsjärveä ym. (2009, 225) lainaten ”Laadullisessa tutkimuksessa aineiston runsaus ja elämänläheisyys tekevät analyysivaiheen mielenkiintoiseksi ja haastavaksi.” Laadullisessa tutkimuksessa analyysivaihe koetaan usein vaikeaksi, sillä vaihtoehtoja on tarjolla paljon eikä tiukkoja sääntöjä ole olemassa. Pääperiaatteena onkin sellaisen analyysitavan valinta, joka tuo parhaiten vastauksen käsiteltävään ongelmaan tai tutkimustehtävään. (Mts. 224.)

Opinnäytetyössä päädyttiin käyttämään ymmärtämiseen pyrkivää lähestymistapaa sisällönanalyysin ja tämän pohjalta tehtyjen päätelmien kautta. Sisällönanalyysissä aineistoa tarkastellaan eritellen, yhtäläisyyksiä ja eroja etsien ja tiivistäen. Sisällönanalyysissä tarkastellaan valmiita tekstimuotoisia tai tekstimuotoon muunnettuja ai-

neistoja, kuten kirjoja, päiväkirjoja, haastatteluita, puheluita tai keskusteluja. Tutkimusaineiston laadullisessa sisällönanalyysissä aineisto pilkotaan ensin pieniin osiin ja järjestetään lopuksi uudelleenlaiseksi kokonaisuudeksi. Sisällönanalyysi auttaa muodostamaan tutkimuskohteesta tiiviin kuvauksen ja kytkemään sen laajempaan kontekstiin. (Saaranen-Kauppinen & Pusakka 2006, www-dokumentti.)

Haastattelun teema-alueet (ks. Liite 2.) liittyivät haastateltavan henkilön työtoimenkuvaan, organisaatioon ja ekologisuuteen kyseisessä organisaatiossa. Ensimmäisessä osiossa selvitettiin haastateltavien työhistoria ja taustat. Toisessa osiossa testattiin haastateltavien tietämystä ympäristöalan termeistä ja heidän henkilökohtaisia näkemyksiä termien merkityksestä. Kappaleessa luotiin myös pohjaa aiheelle tiedustelemalla haastateltavien mielipiteitä kulttuurin ja ekologisuuden yhdistämiseen yleisellä tasolla kuin myös haastateltavien työelämässä ja heidän edustamissaan organisaatioissa.

Kolmantena teemana keskityttiin tiedustelemaan tarkemmin ekologisuuden merkitystä haastateltavan edustamassa organisaatiossa. Kappaleessa pyrittiin selvittämään kuinka ekologiset ja kestävä kehityksen periaatteet on jo mahdollisesti sisällytetty organisaatiokulttuuriin ja kuinka se on nähtävissä päivittäisessä työskentelyssä. Tärkeää oli myös saada selville onko työntekijöille mahdollisesti tarjolla informaatiota organisaation kestävä kehityksen toimenpiteistä tai tulevaisuuden suunnitelmista.

Neljännessä osiossa keskityttiin selvittämään kuinka ekologiset toimet on mahdollisesti jo sisällytetty haastateltavien päivittäisrutiineihin työpaikalla ja kuinka tätä tulisi kehittää. Lopuksi tiedusteltiin haastateltavien mielipiteitä siitä kenellä heidän mielestään on vastuu kehittää ja viedä eteenpäin ekologisia sisältöjä organisaatiokulttuurissa ja millä tavoin haastateltavat toivoivat saavansa kehityksestä tietoa. Haastateltavat lähettivät lopuksi myös ekologisuuteen liittyviä terveisiä tulevaisuuden ekologisen kehitystyön tekijöille.

3 KULTTUURITUOTANNON KOULUTUS

Kulttuurituotantoa voi opiskella Suomessa viidessä ammattikorkeakoulussa: Mikkelin ammattikorkeakoulussa, Metropolia Ammattikorkeakoulussa, Humanistinen ammatti-

korkeakoulussa (Humak), Seinäjoen ammattikorkeakoulussa (Seamk) ja Yrkeshögskola Noviassa.

Kulttuurituotannon koulutusohjelmasta valmistuu kulttuurituottajaksi (AMK). Mikkelin Ammattikorkeakoulussa (2010) kulttuurituotannon koulutusohjelman opintojen laajuus on 240 opintopistettä. Opinnot voi suorittaa niin päivä- kuin monimuoto-opintoina. Työharjoittelu liittyy pakollisena osana kulttuurituottajien ammattikorkeakouluopetuksen opintosuunnitelmaan. Halutessaan opiskelija voi suorittaa opintoja tai työharjoittelua myös ulkomailla. (MAMK 2010, [www-dokumentti](#).)

Kulttuurituotannon koulutus kytkeytyy tiiviisti työelämään. Yhden opintojen keskeisimmistä osista muodostavat harjoittelut ja projektit, joiden kautta opiskelija pääsee tutustumaan kulttuurialan eri toimijoihin ja luovan toimialan työtehtäviin. Oman ammatillisen erityisalueen löytämistä tuetaan koulutuksen tutkimus- ja kehitystyössä, jonka huipentumana opiskelija tuottaa opinnäytetyön opintojensa loppupuolella. Opinnäytetyön tulee perehtyä johonkin työelämän kannalta merkittävään kulttuurin ilmiöön, josta opiskelija hankkii uutta tietoa pyrkien esittämään uusia, kehittäviä näkökulmia valitsemaansa aiheeseen. (Kulttuurituotanto 2010, [www-dokumentti](#).)

Kulttuurituotannon koulutusohjelmaa tarjoavien ammattikorkeakoulujen opintosuunnitelmista on löydettävissä selvä yhtenäinen kaava opintokokonaisuuksia tutkittaessa. Kulttuurituottajan koulutusohjelman opintokokonaisuus koostuu perusopintojen lisäksi pakollisilla ammattiopinnoilla, vaihtoehtoisilla ammattiopinnoilla sekä vapaasti valittavilla opintokokonaisuuksilla. Kulttuurituotannon opiskeluun liittyy myös pakollisena työelämään liittyvä harjoittelu sekä opiskelijan valmiutta työelämään kuvaava opinnäytetyö, jotka tehdään useimmiten yhteistyössä yritysten tai yhteisöjen kanssa. (Kulttuurituotanto 2010.)

Kurssikokonaisuudet eri kulttuurituotannon koulutusohjelmien välillä pysyvät sisällöllisesti samoina, vaikka kurssien nimet vaihtelevatkin oppilaitoksittain. Mainintoja kestävästä kehityksestä tai ekologisuudesta löytyy kaikkien kulttuurituotantoa tarjoavien ammattikorkeakoulujen kesken todella vähän. Metropolia Ammattikorkeakoulu tarjoaa opiskelijoilleen Tuottajan työn syventävät opinnot –kurssin kautta valittavaksi vaihtoehtoisena opintokokonaisuutena Ekologinen tapahtumatuotanto –kurssikokonaisuuden (Tuottajan työn syventävät opinnot 2010, [www-dokumentti](#)).

Humanistinen ammattikorkeakoulu mainitsee Tuottajan työn ja tuotantoprosessien perusteet –kurssikokonaisuuden yhdeksi sisällön osaksi ”tapahtumatuotannon ekologia ja turvallisuus” (Tuottajan työn ja... 2010, www-dokumentti). Nämä kaksi esimerkkiä olivat ainoat kaikkien viiden ammattikorkeakoulun opintosuunnitelmien sisällöissä. Tästä voimme vetää johtopäätöksen, että ekologisille sekä kestävän kehityksen periaatteille tulee raivata tietä kulttuurituotannon koulutusohjelmien opintosuunnittelutyössä.

3.1 Kulttuurituottaja

Kulttuurituottajat ovat luovan toimialan asiantuntijoita. Kulttuurituottajat toimivat arkipäivän työelämässä erilaisissa suunnittelu-, tuotanto-, kehittämis-, johtamis- ja ohjaustehtävissä muun muassa kulttuuri- ja taidetapahtumissa tuotantoassistentteina, järjestöissä kulttuuri- ja taideprojektien suunnittelijoina sekä kulttuurisihteereinä, yrityksissä esimerkiksi toiminnanjohtajina, projekteissa projektipäällikköinä, taideopetustyössä asiantuntijaroolissa sekä kuntien ja valtion kulttuurihallinnossa. Myös kulttuurialan ja luovan alan yrityksen perustaminen on yleistä. (HUMAK, www-dokumentti.)

Metropolia Ammattikorkeakoulun yliopettaja Katri Halosen (2005) kirjoittama Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiön (Cupore) julkaisu *Visioita ja valintoja – Tapahtumatuotannon tulevaisuus helsinkiläisten tuottajien arvioimana* antaa katsauksen kulttuurituottajiin kulttuurialan toimijoina Helsingissä. Halosen (2005, 5 – 6) mukaan tuottajasta on tullut ammattinimike, johon liitetään muun muassa kulttuuriproduktioiden ammatillinen hallinto, taloudellinen menestyminen ja vastaus moninaisiin toimialan kehityksen kompastuskiviin. Helsingin kaupunki nostaa tuottajat yhdeksi keskeiseksi ammattiryhmäksi kaupungin kulttuurisen toiminnan kehittämisessä.

Tuottaja voi toimia joko julkisen, yksityisen tai kolmannen sektorin palveluksessa. Usein on kuitenkin niin, että tuottaja päätyy toimimaan kaikkien edellä mainittujen toimintaympäristöjen ristiaallokossa, mutta osaa toimia ja liikkua niiden välillä joustavasti. (Halonen 2005, 6.)

Halosen (2005, 22) kyselytutkimuksen mukaan tuottajat kuvasivat keskeisimmäksi tehtäväkseen tällä hetkellä produktion kokonaisvaltaisen prosessihallinnan, johon liit-

tyy muun muassa taiteellisen sisällön, taloushallinnon, tuotantologiikan, tiimityön ja markkinointiviestinnän toimenkuvat. Tulevaisuudessa tärkeiden kulttuurituottajan toimintaa edistävien tietojen ja osaamisen lista on pitkä. Kyselyyn osallistuneiden tapahtumatuottajien keskuudessa esiin nousivat esimerkiksi:

- verkostojen hallinta ja viestintä; vuorovaikutus, eri ammattikunnan rajat ylittävä yhteistyökyky, kirjallinen ja suullinen viestintä
- kansainvälisyys; vieraiden kielten ja kulttuurien tuntemus
- asiakaskunnan muuttuminen monikulttuurisemmaksi ja vaativammaksi; tutkimustyön tekeminen (mts. 24, 64)
- kulttuurisisällön erityisosaaminen, mutta samalla myös monialaisuus kyvyssä solmia ja hallita muun muassa alihankintaverkostoja (mts. 26, 68)
- liiketaloudellinen osaaminen; kauttaaltaan merkitykseltään lisääntyvä
 - taloushallinto; rahoituksen hankinta, sponsorisuhteet, EU:n rahoitushankinta (mts. 27 – 29)
 - markkinointi sekä sisäinen ja ulkoinen viestintä; tärkeää media- ja asiakassuhteiden hoitaminen (mts. 29 – 30)
 - aikataulun ja kokonaisuuden hallinta; prosessinhallinta, teknologian monipuolinen hyödyntäminen, ekologisten kysymysten voimakas kasvu nuorten freelancer-tuottajien keskuudessa (mts. 30)
- tuottajan persoona; joustavuus ja innovatiivisuus (mts. 31)

Muina tuottajien työhön vaikuttavina seikkoina kyselyyn vastanneet tuottajat mainitsivat Halosen (2005, 33) raportissa myös tulevaisuuden tarjoaman mahdollisuuden asiakkaiden vaikutusmahdollisuudesta tapahtumiin ja niiden kulkuun sekä tapahtumien elämyksellisyyden lisääntymiseen. Nämä tuottavat lisäpainostusta tuottajien persoonallisuutena vaadittavaan joustavuuteen sekä innovatiivisuuteen. Tuottajat eivät kuitenkaan näe tätä ongelmana vaan haasteena, sillä ”uusien asioiden ja ilmiöiden löytäminen oli monen tuottajan mielestä tehtävien kiinnostavin osa” (Halonen 2005, 31).

Alla olevasta Halosen (2005, 45) kokoomasta taulukosta on nähtävissä eri sektorien tuottajien arvioimia tulevaisuusnäkyviä kulttuurialan yritys yhteistyöhön ja vientiin liittyen:

TAULUKKO 1. Yritysyhteistyöhön ja vientiin liittyviä tulevaisuusnäkömiä eri sektorien tuottajien arvioimana (kehityssuuntaa todennäköisenä pitävien prosenttiosuus vastaajista)

	Halukkuus kulttuurita- pahtumien sponsoroin- tiin lisäänty (%)	Yrityspohjai- nen tapahtu- matuotanto lisääntyy (%)	Freelance- tyyppiset tuottajat keskittyvät tuotantota- loiksi esim. osuuskunti- en muodos- sa (%)	Kulttuurin vientitoimin- ta kasvaa (%)
julkinen sektori	29	43	29	86
kolmas sektori	78	100	56	67
yrityssektori	100	100	44	89
freelance-kenttä	60	60	80	40

Taulukon 1 arvioitsijoina ovat toimineet kulttuurialan julkisen-, kolmannen -, yritys- ja freelance-sektorin edustajat. Ekologisten ja kestävän kehityksen periaatteiden näkökulmasta kehityssuuntaan pystytään vaikuttamaan vielä voimakkaammin esittämällä eri sektoreille rajoja rikkovia, ekologisuuden ja kulttuurin yhdistelmän tuomia kehittymismahdollisuuksia yhteistyökumppanien yritystoimintaan. Muun muassa sponsorisuhteita luotaessa on oleellista pystyä esittämään kyseiselle yritykselle mahdollisimman houkutteleva tarjous, johon panostamalla yritys tietää lisäävänsä joko esimerkiksi yrityksen markkinointia, pääomaa tai parhaassa tapauksessa kumpaakin oman toimintansa turvaamiseksi. Tarjoamalla yrityksille mahdollisuuden leimautua ekologisista arvoista kannattavaksi yritykseksi luo varmasti kiinnostusta kulttuuritoiminnan tukemiseksi sponsorimarkkinoilla.

Mikkelin Ammattikorkeakoulu (2010) on listannut kulttuurituottajan ydinosaamisen oppilaitoksen Internet-sivustolta löytyväksi esimerkkilistaksi:

- toimialan tuntemus ja verkostoitumisaaminen
- johtamis- ja kehittämissaaminen
- talouden hallinta ja rahoitusaaminen
- viestintä- ja vuorovaikutusaaminen

Humanistinen Ammattikorkeakoulu HUMAK (2010) kiteyttää kulttuurituottajan toimenkuvaa: ”Kulttuurituottajalta edellytetään kykyä verkostoitua, viestiä, kehittää omaa työtään ja toimintaympäristöään niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin. Hänellä on valmius tehdä toimialarajat ylittävää yhteistyötä kulttuuri- ja taidetoiminnan edistämiseksi.”

Metropolia Ammattikorkeakoulun (2010) mukaan kulttuurituottajakoulutuksen tavoitteena on ”kouluttaa tuotantoportaan henkilöstöä kulttuurin yksityisellä, julkisella ja kolmannella sektorilla toimivien organisaatioiden ja produktioiden palvelukseen”.

Yrkeshögskola Novia (2010) listaa näitä tuottajan eri sektoreiden toimintaympäristöjä, joita ovat esimerkiksi:

- teatterit
- museot
- erilaisten kulttuuriorganisaatioiden tuottamat
 - näyttelyt
 - tapahtumat
 - esitykset
 - festivaalit
- elokuvatuotantoyhtiöt
- musiikkiyhtiöt

Seinäjoen ammattikorkeakoulun (2010) kulttuurituotannon koulutusohjelman kuvaus kiteyttää kulttuurituottajan toimenkuvan: ”Kulttuurituottajan ammatti on palveluammatti joka on yhdistelmä luovuutta ja organisatorisia taitoja.” Tämä lause osoittaa sen kuinka paljon tuottajalta hänen ammatissaan vaaditaan. Myös erilaiset projektit vaikuttavat siihen millaista osaamista tuottajalta odotetaan. Joissain tapauksissa tuottajalta odotetaan mielipiteitä taiteelliseen työhön liittyen ja toisissa tuottajan rooli taas on pysyä tiukasti arkipäivän tuotantoprosessien hallinnoijana.

4 KESTÄVÄ KEHITYS

Ihmisten historiassa on tapahtunut kaksi suurta vallankumousta: maatalouden vallankumous n. 10000 eKr. ja teollinen vallankumous 1700- ja 1800-lukujen vaihteessa. Vallankumousten mukanaan tuomia edistysaskelia olivat esimerkiksi ihmisten elämänlaadun paraneminen sekä materiaalisten keksintöjen tuoma helpotus ja hyvinvointi. Nämä keksinnöt aiheuttivat kuitenkin välittömästi haitallisia ympäristövaikutuksia. Elinympäristöjen tuhoutuminen yleistyi saasteiden myötä ja nykypäivänä joudumme todistamaan jopa lajien sukupuuttoon kuolemista. Nyt olisikin aika kolmannelle, *kestävälle vallankumoukselle*. (Chiras 2006, 15.)

Kestävän kehityksen ja ekologisempiin elämäntapoihin erikoistunut kirjailija Daniel D. Chiras puhuu teoksessaan *Environmental Science* (2006), että kestävän vallankumouksen perusideana on suunnitella ja uudistaa ihmiskunnan ajatusmaailman kehittämät tuotteet ympäristölle suotuisampien, kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti. Kestävän kehityksen määritelmän Chiras (2006, 15) tiivistää seuraavasti:

”Increasingly, environmental protection is being incorporated more broadly into all human actions and into the process of development. Meeting our needs while protecting the environment is called sustainable development.”

Etologi ja ympäristön suojeluun erikoistunut kirjailija Helena Telkäränka (2006, 40) kiteyttää teoksessaan *Ratkaisuja maailman ympäristöongelmiin* kestävän kehityksen toimintatavaksi, jolla oman sukupolven perustarpeet tyydytetään vaarantamatta seuraavien sukupolvien mahdollisuutta tyydyttää omat perustarpeensa. Tämä tulisi toteutua kestävän kehityksen kaikilla neljällä osa-alueella; ekologisella, sosiaalisella, taloudellisella ja kulttuurisella.

4.1 Kestävän kehityksen periaatteiden kehittyminen 1900-luvulla

Teollisuuden aiheuttamiin ympäristöongelmiin herättiin ensimmäistä kertaa 1950-luvulla. Tämän ympäristönsuojelun ensimmäisen asteen aikana keskityttiin ainoastaan jo tapahtuneiden ongelmien korjaamiseen paikallisella tasolla. Suojelun toinen aste syntyi huomiosta, että paikalliset ongelmat eivät pysy paikallisina. Saastuneet joet virtasivat mahdollisesti kokonaisten valtioiden halki, jolloin ongelmista tuli kokonaisia valtioita käsittäviä 1960- ja 1970-lukujen aikana. (Chiras 2006, 16.)

1980- ja 1990- luvuilla ymmärrettiin eri maiden saasteongelmien globaalivaikutukset. Tästä alkoi kansainvälinen yhteistyö ja ympäristösopimusten kirjoittaminen. Tämä oli suuri kehitysaskel, joka vakiinnutti ympäristönsuojelun ympäristönsuojelulakiin perustuviksi käytännöiksi ympäri maailmaa. Silti suojeluprosessien periaate pysyi jo olemassa olevien ongelmien selvittelyssä, eikä aiheuttajien eliminoinnissa. (Mts. 16.)

Viime aikoina olemme eläneet suojeluperiaatteiden kolmatta astetta. Olemme ryhtyneet hyväksymään ympäristöongelmien pohjimmaisista syistä ja alkaneet etsimään niille ratkaisuja. Ympäristölakien ja -säästöjen toimeenpanijoina ovat toimineet niin komissiot ja valtionhallinnot kuin myös erinäiset luonnonsuojeluun keskittyneet toimijat ja yritykset. (Chiras 2006, 16.)

Kaikkien kansakuntien tulee kuitenkin mitä pikimmiten siirtyä vaiheeseen neljä eli kestävä kehityksen periaatteiden mukaisten toimien huomioimiseen ja toimeenpanoon kaikilla aloilla ja sektoreilla. Ylikansoitettu maapallomme tarvitsee jokaisen tuen; paikallisten, kansallisten ja kansainvälisten valtioiden, yritysten ja yksityishenkilöiden panostuksen. Koko ihmiskunnan elämää ylläpitävä järjestelmä tulisi uusiksi, jotta pystyisimme takaamaan elinmahdollisuudet myös tuleville sukupolville. Nyt on kestävä vallankumouksen aika. (Mts. 17.)

4.2 Kestävän kehityksen toteutumisen ongelmakohdat

Ympäristöongelmat ovat ihmiskunnan elintapojen ja käyttäytymisen tulosta. Ihmiskunnan perusluonteeseen kuuluu omien tarpeiden ja mielihyvän tyydyttäminen. Tällä on suuri vaikutus ihmiskunnan ja sitä ympäröivän fyysisen ympäristön suhteeseen. Ihmisten aiheuttamia ympäristöongelmia on paljon ja ne ovat laadultaan hyvin moninaisia. Näin kiteyttää maantieteilijä tohtori Nick Middleton (1999, 18) teoksessaan *The Global Casino – An introduction to Environmental Issues*.

Tiivistetysti ongelmat käsittävät esimerkiksi ilmastonmuutoksen, luonnonvarojen suhteettoman kulutuksen, lajien ja elinympäristöjen katoamisen, saastumisen ja kemikaalisoitumisen sekä otsonikadon. Ratkaisuja pyritään jo tällä hetkellä toteuttamaan eri aloilla, kuten energian- ja ruoantuotannossa, liikennesuunnittelussa, tekniikan ja talouselämän prosesseissa sekä yleisesti yhteiskunnan toiminnassa ja päätöksenteossa. Se

näkyvästi luonnonvarojen kestävästä käytöstä edistämisenä, lajien ja elinympäristöjen suojeluna ja jopa kehitysmaiden tekemissä ratkaisuisissa. (Telkäranta 2006, 12 – 179.)

WWF Internationalin edustaja James Leape kertoo WWF:n, Global Footprint Networkin (GFN) ja Zoological Society of Londonin tuottamassa raportissa Elävä planeetta 2008 (The Living Planet Report 2008), että luonnonvarojen uusiutuminen ei ole enää tasapainossa ylikansoittumisen aiheuttaman resurssitarpeen kanssa. Maailmanlaajuisen jalanjälkemme (global footprint) osoittaa, että vuonna 2005 ylitimme maapallon uusiutumiskapasiteetin jo 30 prosentilla. Vuoteen 2030 mennessä käytämme kahden maapallon kapasiteetin verran luonnonvaroja, jos ihmisten elämisen vaatimustaso pysyy samana. (The Living Planet Report 2008, 1.)

Kulttuurituotannon näkökulmasta kestävästä kehityksen periaatteiden sisällyttäminen kulttuurituotannon koulutukseen, tuotantoprosesseihin sekä nykyisten että tulevien kulttuurituottajien arvomaailmaan on elintärkeää. Helena Telkäranta listaa kestävästä kehityksen kehityskohteina jo toimivat energian- ja ruoantuotannon, liikennesuunnittelun ja tekniikan. Kaikki nämä alat ovat kytköksissä myös kulttuurituotannon tuotantoprosesseihin. Lähes jokaisessa tuotantoprosessissa alasta riippumatta:

- käytetään suuria määriä energiaa valoihin ja erilaisiin sähkölaitteisiin
- suuria määriä ruokaa työntekijöiden ruokkimiseen
- ajetaan kuvauspaikalta toiselle useimmiten useammalla kuin yhdellä autolla
- käytetään paljon teknisiä laitteita, joiden uusiminen uudempiin malleihin toisi usein huomattaviakin säästöjä.

Nämä ovat ainoastaan murto-osa esimerkiksi tapahtumatuotantoon liittyvästä resurssikulutuksesta. Tästä syystä ratkaisuja on syytä löytää resurssien käytön vähentämiseksi mitä pikimmiten. Kestävä kehitys tarjoaa tähän erilaisia mahdollisuuksia.

4.3 Kestävästä kehityksestä tarjotut ratkaisut

Ympäristöongelmien kattavuuden tutkimiseksi on kehitetty erilaisia tietoja yhdistäviä indikaattoreita eli seurantajärjestelmiä sekä niiden hallintajärjestelmiä. Paljon käytetty yleismittari on ekologinen jalanjälki. Ekologinen jalanjälki taas jakautuu mm. hiili- ja

vesijalanjälkimittareihin. Näillä mittareilla mitataan maapallon ekologisten resurssien ja ihmisten hyväksikäyttämien ekologisten resurssien tasapainoa. (Footprint basics 2009, www-dokumentti.)

Ympäristön hallintajärjestelmillä tutkitaan edellä mainittujen mittareiden näytön pohjalta kehitysmahdollisuuksia erikokoisissa organisaatioissa eri aloilla. Hallintajärjestelmiä löytyy niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla. EMAS -järjestelmä (the Eco-Management and Audit Scheme) on Euroopan Unionin alueella ja Euroopan Taloudellisen Alueen (ETA) maissa tunnetuin ja käytetyin hallintajärjestelmä (Ks. Liite 1.). Suomen Ympäristökeskuksen edustaja Pirke Suoheimo (2009) selvittää EMAS -järjestelmän tarkoituksen keskuksen Internet-sivustolla seuraavasti:

”EMAS on yksityisen sektorin sekä julkishallinnon yrityksille ja organisaatioille tarkoitettu vapaaehtoinen ympäristöjärjestelmä. Ympäristöjärjestelmä on organisaation ympäristöjohtamisen väline, jonka avulla ympäristöasiat otetaan järjestelmällisesti huomioon kaikessa toiminnassa.”

Muita ympäristön hallintajärjestelmiä ovat mm. kansainvälinen ISO 14001 sekä suomalaisen WWF:n Green Office ja TE -keskuksen Ecostart.

4.4 Hallintajärjestelmien ja indikaattorien soveltuminen kulttuurialan käyttöön

Kulttuurialan eri tuotantoprosesseilla on yleisesti yksi sama ongelma: ympäristöhaittojen tuottaminen monissa eri muodoissa. Tutustumalla kestävä kehityksen periaatteisiin sekä sen erilaisiin indikaattoreihin nousee esiin hallintaprosessien monimutkaisuus. Esimerkiksi tapahtumatuotannon näkökulmasta tämä tarkoittaa syvää perehtymistä tuotettujen tapahtumien peruskulutusmuotoihin:

- sähkön kulutus: lämmitys, valot, tekniset laitteet
- veden kulutus: normaali ja tehosteena käytetty veden kulutus
- liikenne: polttoaineen kulutus ja päästöt tuotannossa sekä asiakkaiden tapahtumaan saapumiseen liittyvä liikennöinti
- rakentaminen ja muut ympäristöhaitat (esimerkiksi. parkkeeraukseen varatun tilan käyttö, asiakkaiden liikkuminen tapahtuma-alueella)

- jätehuollosta aiheutuvat ongelmat (jätteiden suuri määrä ja lajittelemattomuus)
- meluhaitat

Ympäristön hallintajärjestelmien hyödyntäminen loppuun saakka yksittäisessä projektissa vaatii perusteellista tuotantoprosessin osa-alueiden tuntemusta ja ympäristöalan asiantuntijoiden apua. Organisaation tai tuotantoprosessin ympäristöystävällisen suunnittelun alkuun pääsee tehokkaimmin, jos valitsee yhden ympäristön hallintajärjestelmistä. Otan esimerkiksi EMAS -järjestelmän.

EMAS -kelpoisuuden saavuttamiseksi organisaation on käytävä läpi neljä askelta (EMAS 2001, 2):

1. Ympäristökatselmuksen laadinta
2. Ympäristöohjelman ja -järjestelmän laadinta
3. Ympäristöauditoinnit eli -katselmuksset
4. Julkinen ympäristöselonteko eli -raportti

Tuottajan työssä ensisijaisiksi nousevat kohdat 1. ja 2. Jokainen tuottaja pystyy tuotantoryhmänsä vastaavien kanssa kartoittamaan tuotannon osa-alueiden ympäristökatselmuksen, jonka avulla tunnistaa toimintansa ympäristövaikutukset. Näitä ovat esimerkiksi päästöt, jätteet sekä energian ja luonnonvarojen kulutus. Tämän jälkeen voidaan laatia ohjelma, johon merkitään tuotantokohtaiset päämäärät, tavoitteet ja toteutettavat toimenpiteet haitallisten ympäristövaikutusten vähentämiseksi. (Suoheimo 2009, www-dokumentti.)

Ongelmaksi nousee kuitenkin ympäristöauditointiprosessiin kuluvan ajan määrä verrattuna työn ajankohdan sijoittumiseen tuotantoprosessissa. Tuottajan työtä eniten vaativat ajankohdat tuotantoprosessissa ovat tuotannon alku ja loppu. Tästä syystä tuottajan ajan jakaminen muusta projektisuunnittelutyöstä ympäristöauditoinnin tekemiseen voi osoittautua hankalaksi ja kalliiksi. Tutkittavaksi jää josko isompien tuotantoyhtiöiden toimintarakenteeseen perustettu auditointijärjestelmä mahdollistaisi järjestelmän soveltamisen niiden kaikkiin tuotantoihin vähemmällä aikakustannuksella.

5 EKOLOGISUUS JA KESTÄVÄ KEHITYS KULTTUURIALALLA

Luovuus on ihmiselle synnynnäistä ja luontaista toimintaa. Mahdollisuus vapaaseen luovaan ilmaisuun synnyttää taidetta ja kulttuuria. Taiteessa ja kulttuurissa työstetään yksilöllistä kuin myös yhteisöllistä identiteettiä. Sen avulla voidaan tehdä näkyväksi ympäristön ilmiöitä ja keskustella niiden arvosta yhteisön toiminnassa. Tähän perustuen voidaan todeta, että ihminen sitoutuu helpommin ympäristöön ja yhteisöön luomiensa kulttuuristen ja sosiaalisten merkitysten kautta. (Kulttuuri – tulevaisuuden voima 2010, 9.)

Opetusministeriö on tutkinut suomalaisen kulttuurin tulevaisuutta *Kulttuuri - tulevaisuuden voima* (2010) selonteossaan. Opetusministeriön selonteko (2010, 6) määrittelee:

”Kulttuuri ja taide ovat inhimillisen olemassaolon itseisarvoisia ja välttämättömiä perusasioita, joiden uutta luova vaikutus säteilee elämän kaikille alueille. Ne vaikuttavat suoraan ja sovelluksina yhteiskunnalliseen hyvinvointiin ja taloudelliseen toimintaan.”

Kestävä kulttuuri, kulttuurinen moninaisuus ja luovuus nähdään kulttuurin tulevaisuuden edellytyksinä sen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden, ihmisten hyvinvoinnin kuin myös kulttuuritoimialojen talouden kannalta. Kulttuurin kehitykseen vaikuttaviksi näkökulmiksi nostetaan ilmastonmuutos ja ympäristö, väestönkehitys, globalisaatio, luova pääoma, teknologia ja yhteisöllisyys. (Mts. 7.)

Ympäristöministeriön mukaan Suomen kestävän kehityksen politiikkaprosessia luonnehtii jatkuvuus ja laaja yhteiskunnallinen sitoutuminen. Hallitus on linjannut kestävän kehityksen politiikkaa jo vuodesta 1990 alkaen. Hallituksen kestävän kehityksen ohjelma hyväksyttiin vuonna 1998. Kansallinen kestävän kehityksen strategia *Kohti kestäviä valintoja – kansallisesti ja globaalisti kestävä Suomi* hyväksyttiin Suomen kestävän kehityksen toimikunnassa kesäkuussa 2006. Sen lähtökohtana on, että ”strategian keskeiset linjaukset antavat pohjaa hallitus- ja politiikkaohjelmien laadinnalle, Euroopan unionin uudistetun kestävän kehityksen strategian kansalliselle toimeenpanolle sekä osallistumiselle YK:n ja muihin kansainvälisiin ja alueellisiin kestävän kehityksen prosesseihin.” (Kansallinen kestävän kehityksen strategia 2010, www-dokumentti.)

Suomen kansallisen kestävän kehityksen strategian visiona on hyvinvoinnin turvaaminen luonnon kantokyvyn rajoissa kansallisesti ja globaalisti. Sen tavoitteena on luoda kestävää hyvinvointia turvallisessa, osallisuutta edistävässä ja moniarvoisessa yhteiskunnassa, jossa kaikki kantavat vastuuta ympäristöstä. Visio ohjaa toimintaa sekä lähitulevaisuudessa että pidemmällä tähtäimellä. Tämän toivotaan auttavan eri toimijoita tekemään kestävän kehityksen mukaisia ratkaisuja. (Kansallinen kestävän kehityksen strategia 2010, www-dokumentti.)

Suomen kannalta kestävän kehityksen merkittävimmät kehitystrendit ja haasteet liittyvät ilmastonmuutokseen, sopeutumiseen maailmantalouden nopeisiin muutoksiin ja väestörakenteen muutokseen. Strategiassa painotetaan erityisesti yhteiskunnan ja kansalaisten innovaatio- ja muutoksenhallintakykyä. Uusiutuvia luonnonvaroja käytetään taloudelliseen toimintaan ja ihmisten hyvinvoinnin kasvattamiseen tulevaisuuden sukupolvien hyvinvointia ajatellen. Uusiutumattomia luonnonvaroja pyritään käyttämään myös mahdollisimman ekotehokkaasti. (Kulttuuri – tulevaisuuden voima 2010, 7.)

Taiteen ja kulttuurin merkitys on noussut Suomen kansalaisten toiminnassa sekä kestävän kehityksen kehitystyössä yhä tärkeämmäksi tekijäksi. Tämä suuntaus vahvistuu tulevaisuudessa entisestään. Taide ja kulttuuri vaikuttavat niin yhteisöjen kuin yhteiskunnankin kehitykseen. Tähän kehitykseen liittyy henkisiä, sosiaalisia ja taloudellisia voimavaroja. Näitä voimavaroja hyväksikäyttäen kulttuurilla on merkittävä rooli kestävän kehityksen kehitystyössä niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Kestävä kehitys nähdään kulttuuritoiminnan kehityksen kannalta välttämättömänä avaintekijänä. Kestävän kehityksen integroiminen taiteeseen ja kulttuuritoimintaan toimii samalla vahvana trendinä, jonka pohjalta pystytään rakentamaan tulevaisuuden uusia menestystarinoita. (Mts. 9, 32.)

5.1 Kestävä kehitys Suomen kulttuuripolitiikassa

Suomen kulttuuripolitiikassa kestävän kehityksen teema on noussut vahvimmin esiin erityisesti YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö UNESCO:n sekä Euroopan neuvoston kautta. Vuonna 1998 huipentui ensimmäinen kulttuurikehityksen vuosikymmen. Tuolloin hyväksyttiin UNESCO:n hallitusten konferenssin tuloksena kulttuuripo-

litiikan ja kehityksen toimintasuunnitelma. (Kulttuuri ja kestävä kehitys 2010, www-dokumentti.)

Kulttuuripolitiikan ja kestävä kehityksen toimintasuunnitelman pääteemana on näkemys siitä, että kestävä kehitys ja kulttuurin menestyminen ovat riippuvuussuhteessa toisiinsa. Kulttuuripolitiikka taas toimii keskeisenä välineenä kestävä kehityksen edistämiseksi. Keskeistä on pyrkimys vahvistaa kulttuuripolitiikan asemaa entisestään yhteiskunnan toiminnassa. (Kulttuuripolitiikan ja .. 2010, www-dokumentti.)

Kestävä kehityksen edistämiseksi Euroopan Unionin jäsenvaltioissa toimintasuunnitelma (2010) listaa maiden kulttuuripolitiikalle suunnatut päätavoitteet:

1. Kulttuuripoliittinen tekeminen yhdeksi kehitysstrategian osatekijäksi.
2. Luovuuden ja kulttuurielämään osallistumisen edistäminen.
3. Kulttuuriperinnön turvaaminen ja vahvistaminen sekä kulttuuriteollisuuden edistäminen.
4. Kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden edistäminen tietoyhteiskunnassa.
5. Voimavarojen lisääminen kulttuuriseen kehitykseen.

Käytännössä kulttuurinen kestävyys merkitsee muun muassa työtä kulttuuriympäristön ja kulttuuriperinnön säilyttämiseksi, kehittämiseksi ja hyödyntämiseksi sukupolvelta toiselle. Se on myös ihmisten vapaata henkistä toimintaa ja mahdollisuutta itseilmaisuuksiin. Kulttuurinen kestävyys vaatii myös kulttuuritoiminnan panosta yhdenvertaisuuden ja eettisen kasvun edistämiseksi sekä kehitystyötä kulttuurin kulutuksen, tuotannon ja talouden muuttamiseksi kestävä kehityksen periaatteita noudattavaksi. (Kulttuuri – tulevaisuuden voima 2010, 32.)

Kulttuurin ja kestävä kehityksen yhteistyön yksi tärkeimmistä osa-alueista on myös suvaitsevaisuuden edistäminen. Suomi on sitoutunut tähän niin kansallisesti kuin myös kansainvälisesti kansallisen kestävä kehityksen strategian myötä. Kulttuuripolitiikan toimialan toimijoita kannustetaan jatkuvasti kehittämään uusia toimia ja hankkeita, jotka onnistuisivat edistämään kestävä kehitystä kulttuuritoiminnan kautta. (Kulttuuri ja kestävä kehitys 2010, www-dokumentti.)

5.2 Ekologisuuden ja kestävän kehityksen tuomat lisäarvot kulttuurialalle

YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö UNESCOon mukaan ihmisten arvot ja uskomukset muokkaavat heidän suhdettaan ympäristöönsä. Ne määrittelevät sen millainen yhteys heillä on ympäröivään maailmaan sekä siihen millä tavoin he haluavat siihen vaikuttaa. (The Power of Culture .. 2010, 7.) UNESCO (2010, 7) kiteyttää:

“Cultural values, local knowledge, and traditional practices of environmental management can be valuable resources towards achieving ecological sustainability.”

Kulttuurilla on suuri merkitys muun muassa globaalien haasteiden, kuten väestönkasvun, paikalliskulttuurien katoamisen ja luonnonvarojen liikakäyttöä hillitsevässä kehitystyössä. Kulttuuri toimii myös taloudellisen kehityksen eteenpäin viejänä, sosiaalisen kanssakäymisen edistäjänä, yhteisöllisyyden vahvistajana sekä maapallon ekologisen kestävyiden kehittäjänä. (Power of Culture .. 2010, 4 – 7.)

Kulttuuritoimijoilla on mahdollisuus päättää mitä he haluavat omalla toiminnallaan viestittää ympäröivälle yhteisölle ja yhteiskunnalle. UNESCO listaa omien kulttuuriprojektiansa tavoitteina parantaa nälänhädästä ja köyhyydestä kärsiviä yhteisöjä, vahvistaa paikallisia ruoantuotantokäytäntöjä, kehittää perusasteen koulutusta, edistää sukupuolten tasa-arvoisuutta, auttaa taistelemaan yhteisöjen terveysongelmia vastaan, edistää luonnon kestävän kehityksen toteuttamista sekä auttaa yhteisöjä löytämään kansainvälisiä yhteistyökumppaneita tulevien kehitysprojektien toteuttamisessa. (Power of Culture .. 2010, 14.)

Paikallistason kulttuurituotannoissa ei ole välttämätöntä pyrkiä koko maailmaa parantaviin tavoitteisiin. Pienetkin muutokset tuotantojen ekologisissa ja kestävässä kehitystä edistävissä toimituksissa auttavat kulttuurialaa kehittymään kestävämmän tulevaisuuden suuntaan.

Haastateltavina toimineet Alan Lemin ja Joe Hancock toivat monia arjen näkökulmia ja mielipiteitä ekologisuuden tilasta taidekasvatukseen ja teatterialan näkökulmasta. Positiivista oli molempien haastateltavien kiinnostus ekologisempiin elämäntapoihin henkilökohtaisessa elämässä, mikä näkyi parhaiten jätteiden kierrätyksenä ja autoilun

vähentämisenä. Ekologisuuden ja kulttuurialan yhdistämistä pohtiva kysymys sai kummatkin haastateltavat puhumaan enemmänkin siitä, mitä kulttuurialan projekteissa pystyttäisiin tekemään paremmin. Lemin myönsi, etteivät ekologiset lähtökohdat yleensä ole tehtävälisillä projekteja suunniteltaessa tai toteutettaessa. Hancock kertoi ekologisuuden merkitsevän paljon WildWorks teatteriryhmän vetäjille, mutta käytännössä ekologisempien valintojen toimeenpano puuttuu vielä monilta osin.

Kummankin haastateltavan vastaukset myötäilivät toisiaan kysyttäessä ekologisuuden merkityksestä työnantajensa organisaatiokulttuureissa. Kummankaan haastateltavan organisaation sisällä ei ollut huomattavissa suuria konkreettisia tekoja ekologisemman tai kestäväen kehityksen periaatteiden sisällyttämiseksi toimintaan. Molemmat myönsivät, että ekologisuus mainitaan monissa eri yhteyksissä, joista yleisimmät liittyvät jätteiden kierrätykseen tai kopioinnin vähentämiseen. Saatavilla ei kuitenkaan ole yhtenäisiä kestäväen kehityksen käytäntöjä eikä myöskään informaatiota kirjallista tai sähköistä informaatiota aiheesta kiinnostuneille yksilöille.

Leminin mukaan Plymouth College of Art'n organisaatiossa ei ole vielä havaittavissa organisaatiokulttuurin sisäistä "ekologisuuskieltä", joka sisältyisi oppilaitoksen käytäväkeskusteluihin millään tasolla (opiskelijat, opettajat, muu henkilökunta, johtotason henkilökunta). Hancock puolestaan tiesi WildWorksin henkilökunnan tiedostavan ekologisuuteen ja kestäväen kehitykseen liittyvät kysymykset ja ongelmat. Näitä teemoja käsitellään sekä ryhmän tuottamien esitysten aihepiireissä sekä tuotantomateriaalien valinnassa. Halukkuutta kestävämpään tuotantoprosessiin löytyy myös kulissien takana. Jälleen kerran tämä on havaittavissa parhaiten jätteenkierrätyksenä ja kimppakyytien järjestämisenä. WildWorks ei silti myöskään tarjoa yhtenäisiä käytäntöjä tai ekologisuuden informaatiota henkilökunnan käyttöön.

Molemmat haastateltavat kertoivat tekevänsä tietoisia valintoja toimintojensa muuttamiseksi ekologisemmiksi silloin kun se on mahdollista. Hancock mainitsi pyörittävänsä töihin autoilun sijaan, jos työpaikan sijainti kulloinkin on tarpeeksi lähellä. Molemmat haastateltavista mainitsivat tietokoneen ja sähköpostittelun tärkeimmäksi työvälineekseen, mikä automaattisesti vähentää muun muassa paperijätettä, mutta tavaltaan lisää energiankulutusta. Sekä Leminin että Hancockin työnkuvaan liittyy liikkuminen projektipaikalta toiselle sekä liikkuminen tapaamisiin eri yhteistyökumppanien kanssa. Tämä sai haastateltavat pohtimaan työpaikkansa ekologisia toimia, sillä heille

jopa työpaikan määrittely oli hieman hankalaa suuren liikkuvuuden vuoksi. Myös auton käytön ja tätä kautta pakokaasujen tuottamisen suurehkon määrän tuottaminen saivat haastateltavat huolestumaan oman ekologisuutensa tämänhetkisestä tilasta.

Tärkeää ekotehokkaisuuteen tuotantoprosesseihin pyrkimisessä ei ole seurata orjallisesti erilaisten hallintajärjestelmien ohjeita ja saavuttaa ympäristösertifikaattia. Kuitenkin seuraamalla ympäristön hallintajärjestelmien ohjeita ja läpikäymällä auditointiprosessin vaiheet oma työ helpottuu pitkällä tähtäimellä. Alussa tärkeintä on herättää koko organisaatio ja sen työryhmät ympäristötietoisuuteen, edistää kestävästä ajattelumallin sisällyttämistä päivittäistoimintoihin omassa organisaatiossa ja pyrkiä tätä kautta kohti ekologisempia ratkaisuja kaikkien tuotantoprosessien eri vaiheissa.

Eri osaamisalojen voimia tulee myös yhdistää helpottamaan ja nopeuttamaan kestävästä kehityksen tutkimusprosessia sekä tutkimustulosten saattamista käytäntöön. On mietittävä kuinka muutokset pystytään toteuttamaan oman organisaation resurssien puitteissa. Kuinka ja kuka keskittyy muutosprosessin aloittamiseen ja seuraa, että muutokset toteutetaan loppuun saakka. Tärkeää on myös ottaa huomioon eri vaihtoehdot käytännön toimissa. On hyvä pohtia tuleeko omaa henkilökuntaa kouluttaa vai palkata organisaatioon ulkopuolinen ympäristöasiantuntija suorittamaan käytännön toimet organisaation kestävästä kehityksen muutosprosessin edistämiseksi.

Kysymykseen siitä kenen tulisi kantaa vastuu organisaatioiden toiminnan muuttamiseksi ekologisten ja kestävästä kehityksen periaatteiden mukaiseksi Leminin ja Hancockin haastatteluvastaukset olivat jälleen kerran toisiaan tukevat. Vastuu nähtiin jokaisen organisaatiossa työskentelevän tehtäväksi. Tällä tarkoitettiin niin opiskelijoita, opettajia, henkilökuntaa kuin myös johtoportaan henkilöstöä. Ajatus tuottajan vastuun lisäämisestä ekologisten periaatteiden toimeenpanijana herätti pohdintaa. Tuottajan roolin tärkeyttä projektien toimeenpanijana ja tätä kautta ekologisten sisältöjen sisällyttäjänä pidettiin hyvänä ideana, mutta käytännössä vastuu nähtiin hieman liian suurena yhden ihmisen toteutettavaksi. Avainsanaksi nousi siis yhteistyö koko organisaation sisällä.

Haastateltavien oman vaikutusvallan suuruus ekologisten käytäntöjen toimeenpanijana nähtiin hankalana ajatuksena, sillä organisaation työllistämänä työntekijänä he ovat sidottuja suorittamaan työt organisaation määrittelemällä tavalla. Tämä tarkoittanee

siis sitä, että jos organisaatiokulttuuriin ei ole sisällytetty yhtenäisiä kestävän kehityksen sisältöjä niitä on yksittäisen työntekijän vaikea lisätä omaan toimenkuvaansa oma- tahtoisesti. Tämä toi keskustelun näin ollen takaisin kysymykseen siitä, kenen ekolo- gisempien käytäntöjen toimeenpanon vastuu todellisuudessa on.

Profiloituminen ekologisesti suuntautuneeksi ja vahvasti kestävän kehityksen periaat- teita noudattavaksi organisaatioksi tai oppilaitokseksi tuo uudenlaista markkina-arvoa kulttuurialalla toimiville yksilöille ja yrityksille. Ekologisempien käytäntöjen sisällyt- täminen kulttuurialan toimintaan nostaa toimijan uuteen, kestävän tulevaisuuden va- loon. Tämän eteen täytyy olla valmis tekemään työtä. Vaikka kulttuurialalle on suun- nattu kestävän kehityksen strategioita ja säädöksiä niin kulttuurityön kuin myös koulu- tuksen näkökulmasta, käytännössä lopullisen päätöksen tekeminen jää kunkin organi- saation itsensä päätettäväksi ja toteutettavaksi. Vastuu kestävämmästä tulevaisuudesta on meillä kaikilla.

6 EKOLOGISET SISÄLLÖT KULTTUURITUOTANNON KOULUTUKSESSA

Vuonna 2005 alkoi Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) kestävää kehitystä edistävän koulutuksen vuosikymmen. Sen tavoitteena on saada kestävä kehitys maailman kaik- kien valtioiden opetusjärjestelmiin vuosikymmenen kuluessa. Valtioneuvoston kansli- an julkaisema Suomen kansallisen kestävän kehityksen strategia (2006, 121) nostaa kasvatuksen ja koulutuksen kestävyiden kehittämisen yhdeksi kestävän kehityksen strategian tärkeimmistä toimenpiteistä.

Itämeren maiden opetusministerit hyväksyivät vuonna 2002 kestävää kehitystä edistä- vää koulutusta koskevan ohjelman (Baltic21E). Tämän pohjalta Suomi laati vuonna 2006 kansallisen, koko koulutusjärjestelmää kattavan ohjelman. Kansallinen kestävää kehitystä edistävän koulutuksen ja kasvatuksen strategia ja sen toimeenpanosuunni- telma vuosille 2006 – 2014 hyväksyttiin maaliskuussa 2006. Koulutuspolitiikka perus- tuu elinikäisen oppimisen periaatteelle, jonka lähtökohtina ovat koko väestön osallis- tuminen ja tasa-arvo. Elinikäisen oppimisen katsotaan vahvistavan yhteiskunnan ehe- yttä, aktiivista kansalaisuutta ja hyvinvointia. (Kohti kestäviä valintoja 2006, 122.)

Suomen kestävän kehityksen strategian (2006, 122) mukaan kasvatuksen ja koulutuksen tulee kehittää valmiuksia vastuunottoon sekä luonnon että ihmisten hyvinvoinnista. Kestävää kehitystä edistävä kasvatus ja koulutus tähtäävät kestävän elämäntavan omaksumiseen. Tähän kuuluvat tarvittavien tietojen, taitojen, valmiuksien ja näkemysten kehittäminen sekä tulevaisuuden rakentaminen kestävän kehityksen periaatteita noudattaen. Kestävän tulevaisuuden kansalaisten tulee tiedostaa muun muassa oma eettinen vastuu kansallisesta ja globaalista tasa-arvosta sekä hyvinvoinnin jakautumisesta.

Kestävää kehitystä edistävälle koulutukselle ei ole universaalia mallia. Kestävää kehitystä edistävän koulutuksen tavoitteet tulee asettaa omasta kulttuurista ja paikallisista sosiaalisista, taloudellisista ja ympäristöoloista käsin, mutta yhtä lailla tärkeää on ottaa huomioon sen globaalit ulottuvuudet sekä hahmottaa globaalin vastuun kenttä mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Mts. 122.)

Kansallinen kestävän kehityksen strategia *Kohti kestäviä valintoja* (2006, 123) määrittelee tulevaisuuden koulutuksen kestävän kehityksen tavoitteita muun muassa seuraavien esimerkkien mukaisesti:

- Tulevaisuudessa koulutukseen lisätään arvojen ja asenteiden muodostumisen sekä kestävien valintojen kannalta merkityksellistä tietoa ja opetusta. Tässä onnistuminen edellyttää panostuksia opettajien perus- ja täydennyskoulutukseen.
- Kokonaisvaltaisemman oppimisen haaste konkretisoituu oppiaineiden väliseen yhteistyöhön, arkikäytäntöjen ja toimintakulttuurin kehittämiseen ja tiiviimpään vuorovaikutukseen ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Kestävän kehityksen mukaisten ratkaisujen oppiminen ja niiden siirtäminen arkikäytäntöihin edellyttää yhteistyötä sekä opettajien kesken että opettajien ja muiden asiantuntijoiden ja vanhempien välillä.
- Oppimateriaaleja ja oppaita kehitetään vastaamaan kestävän kehityksen opetuksen tarpeita sekä tukemaan moniammatillista yhteistyötä kouluissa, koulujen välisessä ja koulujen ja muiden toimijoiden välisessä toiminnassa.

- Oppilaitosten ympäristösertifikaatti laajennetaan käsittämään myös kestävän kehityksen sosiaalinen ja kulttuurinen ulottuvuus. Tavoitteena on, että vuonna 2010 kaikilla kouluilla on kestävän kehityksen toimintaohjelma ja 15 prosenttia on saanut ulkoisen tunnuksen tai sertifikaatin toiminnastaan vuoteen 2014 mennessä.

6.1 Kulttuurituotannon koulutusohjelmien ekologisuus tänä päivänä

Suomessa toimivien viiden kulttuurituotannon koulutusohjelmaa tarjoavan ammattikorkeakoulun (Mikkelin, Metropolia, Humanistinen, Seinäjoen ja Novia amkt) opintosuunnitelmiin tutustumalla paljastuu, etteivät ammattikorkeakoulut vielä tarjoa opiskelijoilleen täyttä mahdollisuutta kulttuurituotannon tarpeisiin suuntautuviin ekologisiin opintoihin.

Metropolia Ammattikorkeakoulun opintosuunnitelmasta löytyy yksi ekologisuuteen keskittyvä opintokokonaisuus Ekologinen tapahtumatuotanto (Tuottajan työn syventävät opinnot 2010, www-dokumentti). Kulttuurituotannon koulutusohjelman koulutusjohtajan Päivi Tenhunen-Marttalan (2010) mukaan ekologisia opintoja pyritään sisällyttämään esimerkiksi projektitöihin, joissa projektin ekologiset näkökulmat ovat osa toteutussuunnittelua.

Metropolia Ammattikorkeakoulun lehtori Tytti Huhtaniska (2010) tarjosi kulttuurituotannon opiskelijoille syksyllä 2010 mahdollisuuden osallistua Kierrätystehdas – projektiin, joka toteutettiin yhteistyössä Helsingissä sijaitsevan Kaapelitehtaan kanssa. Projektin aikana opiskelijat osallistuivat luennoille, joiden yhtenä puhujana toimi muun muassa Helsingin Kierrätyskeskuksen edustaja aiheenaan ekologisuus ja kestävä kehitys käyttäen esimerkkitapauksena yhteistyötä Flow –festivaalin kanssa sen tapahtumaekologisuuden kehittämiseksi. Muutoin projektin sisältöön kuului käytännön tuotannollisten prosessien tutkiminen kestävän kehityksen näkökulmasta, josta eniten käytetty esimerkki lienee sähköisen yhteydenpidon suosiminen paperikopioiden sijaan.

Humanistisen Ammattikorkeakoulun (Humak) kulttuurituotannon yliopettajan Hannu Sirkkilän (2010) kanssa käydyssä sähköpostikeskustelussa hän toteaa, että Humakin ekologisiin opintoihin keskittyvä tarjonta jää hyvin niukaksi. Humakin opintosuunni-

telmasta lukuvuodelle 2010 – 2011 ekologisia opintoja ei Sirkkilän mukaan ole tarjolla vaan Humakin ekologisten sisältöjen sisällyttäminen opetukseen pohjautuu käytännössä opettajien opetustyöhön. Ekologisia sisältöjä tuodaan esille muun muassa Tuottajan työn ja tuotantoprosessien perusteet –kurssilla teknisen tuotannon osalta, Projektitoiminnan ja johtamisen –kurssin opetuksessa sekä esimerkiksi Yrittäjyys ja tuotteistaminen –kurssilla, jossa ekologisuus mainitaan yhtenä alan kilpailutekijänä. Sirkkilän mukaan ekologisten sisältöjen laajuus vaihtelee kuitenkin kurssin opettajasta riippuen eikä valitettavasti yllä syvällisiin mittoihin.

Kyseiset sähköpostikeskustelut yhdistettynä keskusteluihin ja tutkimuksiin Mikkelin ammattikorkeakoulun Kulttuurituotannon koulutusohjelman lehtoreiden sekä Ympäristötekniikan koulutusohjelman yliopettaja Pia Haapean kanssa osoittavat nykytilanteen. Tutkimus antaa ainekset johtopäätökseen, että suomalaisessa kulttuurituotannon koulutuksessa on suuri tarve sovellettujen ekologisten sisältöjen sisällyttämiseksi koulutuksen opintosuunnitelmaan. Ekologisten sisältöjen ja kestävä kehityksen periaatteiden sisällyttämisellä kulttuurituotannon koulutukseen päästään lähemmäksi Suomen kestävä kehityksen strategian suomalaisille koulutuslaitoksille asettamia kestävä kehityksen ehtoja.

6.2 Nykytilanne Mikkelin ammattikorkeakoulussa

Mikkelin ammattikorkeakoulussa pohja kestävä kehityksen periaatteita kohti suuntaavaan opetukseen on jo olemassa. Opiskelijat ovat osoittaneen henkilökohtaista kiinnostusta aiheeseen opinnäytetöidensä aihevalinnoissa. Kaisu Leinonen (2009) teki kyselyn festivaalijärjestäjille suurten ulkoilmafestivaalien ympäristövaikutuksista vuonna 2009. Vuonna 2010 ilmestyi ympäristötekniikan koulutusohjelmasta valmistuneen Mikko Valteri Aallon (2010) opinnäytetyö *Ekologinen Kasarmin Kampus* sekä palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelmasta valmistuneen Anne Piispan (2010) työ *Kestävä kehitys –verkkomateriaalia opetukseen*.

Siinä missä Leinosen (2009) opinnäytetyö on oiva osoitus ekologisten päätösten ja kestävä kehityksen suuresta merkityksestä kulttuurituottajan työssä ja arjessa, tutki Aallon työ Mikkelin ammattikorkeakoulun Kasarmin kampuksen organisaation käytänteiden muuttamista ekologisempaan suuntaan. Yhdyn täysin Aallon sanoihin Mikkelin ammattikorkeakoulun organisatorisesta merkityksestä koko Etelä-Savon alueen

suurena mielipidevaikuttajana sekä kasvattajana ja kuinka tärkeää on, että ”--- MAMK tulee toimillaan ohjaamaan lähiympäristönsä toimijoiden ajatuksia kohti ekologisempaa ajattelutapaa ja kasvattaa samalla oman organisaationsa sisällä ympäristönsä huomioon ottavia ihmisiä.” (Aalto 2006, 1.) Mikkelin ammattikorkeakoulun tulee tulevaisuudessa keskittää voimansa yhä etenevässä määrin koko organisaation asenteiden sekä käytännön tasojen muuttamiseen ekologisempaan suuntaan.

Ympäristönsuojeluun keskittyy Mikkelin ammattikorkeakoulussa Ympäristötekniikan koulutusohjelma sekä englanninkielinen Environmental Engineering –koulutusohjelma. Vuonna 2009 Mikkelin ammattikorkeakoulu tarjosi kestävän kehityksen koulutusta myös avoimessa amk:ssa kolmen opintopisteen kurssilla Kestävä kehitys. Kyseinen kurssi oli avoinna julkisesti muille kuin ammattikorkeakoulun tutkinto-opiskelijoille. (Kestävä kehitys 2009, www-dokumentti).

Mikkelin Ammattikorkeakoulu on tällä hetkellä myös yhteistyökumppanina Metropolia Ammattikorkeakoulun Tuottaja2020 –projektissa (2009). Tuottaja2020-hankkeen tavoitteena on ennakoida kulttuuritapahtumien tuotannon muutosta ja sen myötä tulevia haasteita tuottajan työhön ja osaamiseen. Hanke pyrkii nostamaan esiin näkökulmia, jotka korostavat sekä tuottajien näkemyksiä että tuottajia ympäröivän toimijakunnan näkemyksiä.

Tuottaja2020 on Euroopan sosiaalirahaston (ESR) osarahoittama kolmivuotinen kehityshanke (2009). Metropolia Ammattikorkeakoulun kanssa yhteistyössä toimivat

- Humanistinen Ammattikorkeakoulu (Humak)
- Yrkeshögskolan Novia
- Mikkelin Ammattikorkeakoulu (Mamk)
- Cupore (Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö)
- Taku ry (Taide- ja kulttuurialan ammattijärjestö)
- Luova Suomi (toedottamiskumppani).

Hankkeen kautta halutaan ennakoida tapahtumatuotannon tilaa vuonna 2020 ja tätä kautta tunnistaa tulevaisuuden tuottajien osaamishaasteet. Tutkimusprosessi tähtää kotimaisen AMK ja ylempi AMK –tasoisen kulttuurituottaja –koulutuksen kehittämiseen. Mikkelin ammattikorkeakoulun (Mamk) kulttuurituotannon koulutusohjelman

yliopettaja Pekka Uotila toimii yhtenä Mamkin edustajana Tuottaja2020 –hankkeessa. Sähköpostikeskustelussa Uotilan (2010) kanssa ilmeni, että hanke on vielä tällä hetkellä alkutekijöissään, mutta vielä hankkeen yhteydessä ekologiset näkökulmat eivät ole toistaiseksi nousseet esille.

Uotilan (2010) mukaan hankkeessa kerätään yleisiä mielipiteitä kulttuurituotannon tulevaisuuteen liittyen hankkeen Internet –sivustolta löytyvästä ”Signaalit” –kohdasta, jonne kuka tahansa voi postittaa oman ”heikon signaalinsa”. Heikkojen signaalien tarkoituksena on herättää keskustelua ja toimia hankkeessa käytettävänä tutkimusmateriaalina tuottajan kehityssuuntia ennakoivassa tutkimustyössä. Nykyisten heikkojen signaalien joukosta löytyy jo muutamia esimerkkejä ekologisista näkökulmista kulttuurialan vaikuttimina. Heikot signaalit -postitukset saattavat tulevaisuudessa mahdollistaa omalta osaltaan ekologisten näkökulmien sisällyttämisen hankkeen tuleviin tutkimuksiin ja raportointeihin. Näin ollen Tuottaja2020 –hankkeessa mukana olo luo Mamkille mahdollisuuden olla mukana vaikuttamassa oppilaitoksen käytäntöjen muuttamiseen ekologistia näkökulmia suosivaksi. (Tuottaja2020 2009, www-dokumentti.)

6.2.1 Ympäristötekniikan koulutusohjelma

Ympäristötekniikan koulutusta alettiin tarjoamaan Mikkeliin Mikkelin teknillisessä oppilaitoksessa jo vuonna 1970. Nykyisessä, Mikkelin ammattikorkeakoulun ympäristötekniikan koulutusohjelman koulutussisällössä, kulttuurituotannon koulutusohjelman näkökulmasta, löytyy Ympäristösuojelun ja –terveyden perusteet –kurssi, joka olisi mahdollista sisällyttää jopa nykyisellään kulttuurituotannon koulutusohjelmaan.

Mikkelin ammattikorkeakoulun opinto-oppaan (2010) mukaan Ympäristösuojelun ja –terveyden perusteet –kurssin tavoitteina on tarjota opiskelijalle perustiedot ilmakehän, vesiekosysteemin ja maaperän tärkeimmistä ilmiöistä, ilmiöiden vuorovaikutuksista ja ihmisen toiminnan vaikutuksista, jäte- ja energiahuollosta, kemikaalien leviämisestä sekä ympäristövaikutusten vähentämisen ja puhdistuksen menetelmistä. Kursin aikana opiskelija oppii tiedostamaan ympäristöterveysohjelmien taustalla olevat tekijät, tuntemaan ympäristöterveyden organisaatiot ja terveysturvallisuuden toimintatavat rakennetussa ympäristössä ja julkisissa palveluissa, keinot ja mahdollisuudet vaikuttaa ympäristöterveysohjelmassa sekä pääperiaatteet terveysturvallisuuden ja elintarviketur-

vallisuuden lainsäädännöstä ja käytännöistä. Kulttuurituotannon koulutusohjelmaa parhaiten palvelevan kurssin tulisi sisältää kulttuurialalle sovelletut tiedot nykyisen Ympäristösuojelun ja –terveyden perusteet –kurssin ympäristönsuojelua käsittelevistä osa-alueista yhdistettynä perustietoihin kestävän kehityksen periaatteista. (Ympäristöteknologia 2010, www-dokumentti)

Ympäristötekniikan koulutusohjelman yliopettaja Pia Haapean (2010) kanssa käytyssä sähköpostikeskustellussa kävi ilmi, että koulutusohjelman käytännön ympäristöteot tapahtuvat ympäristötekniikan opiskelijoiden suorittamien projektien ja opin- näytöiden kautta. Merkittävin esimerkki on Mikko Aallon Mikkelin ammattikorkeakoululle (Mamk) tekemä *Ekologisempi Kasarmin kampus* –opin- näytettyö keväällä 2010, johon osittain perustuu myös Mamk:n työn alla oleva ympäristöohjelma.

Ympäristötekniikan ja kulttuurituotannon koulutusohjelmien kesken yhteistyötä tapahtuu jo pienissä määrissä. Näistä esimerkkeinä Haapea (2010) mainitsi muun muassa kehitysmaaprojektin Nepalissa, jossa yhteistyökumppanina toimii Mikkelin kehitysmaayhdistys. Opiskelijoita on ollut projektissa mukana kummastakin koulutusohjelmasta. Toisena mahdollisuutena Haapea näkee koulutusohjelmien kesken yhteistyössä toteutetut projektiopinnot, jossa yhdistyisivät projektiosaaminen ja soveltava ympäristötutkimus.

Ympäristötekniikan koulutusohjelman kulttuurituotannon opiskelijoille soveltuviin opintokokonaisuuksiin edellä mainitun Ympäristösuojelun ja terveyden perusteet –kurssin lisäksi Haapea liittyy Ympäristö- ja yritystalouden ympäristösuojeluun keskittyvän osion sekä Ympäristö/terveysvaikutusten arviointi ja valvonta –kurssin sovelletusti toteutettuna. Lisäksi tällä hetkellä on suunnitteilla englanninkielinen intensiivikurssi, jossa paneudutaan ”kestäviin asioihin globaalista näkökulmasta” (Haapea 2010). Mamk:n englanninkielinen koulutusohjelma Environmental Engineering tarjoaa opetusta muun muassa ympäristöjohtamisen näkökulmasta, josta kulttuurituotannon koulutusohjelman opiskelijat saattaisivat myös hyötyä.

Mahdollisuuksia ekologisuu- teen perehdyttäviin opintoihin Mikkelin ammattikorkeakoulusta siis löytyy jo. Suurimpana ongelmana kulttuurituotannon koulutukselle soveltuvien ympäristöopin- tojen kehitykselle Haapea (2010) näkee ajan ja kehitystyöhön

keskittyneen henkilöstön puutteen, jotta tarvittavat muutokset opintosuunnitelmissa voitaisiin toteuttaa.

6.3 Puutteet kulttuurituotannon koulutuksen ekologisissa sisällöissä

Työelämän edustajille, Alan Lemin ja Joe Hancock, tehdyistä haastatteluista selviää, että ajatustasolla jokaisen projektin halutaan olevan mahdollisimman pitkälle kestävä kehityksen periaatteita noudatteleva. Tosiasia on kuitenkin se, ettei kenelläkään ole aikaa käydä syvemmin pohtimaan tuotannon eri osa-alueiden ekologistia vaikutuksia ja ratkaisuja niihin. Tämä nähdään edelleenkin lähinnä lisätyönä. Tämä on valitettavaa, sillä tuotantoprosessien ekologisempien periaatteiden sisällyttäminen käytännön työhön jää yleensä työntekijöiden omantunnon varaan. Toisena suurena vaikuttimena haastateltavat mainitsevat rahan. Ekologisempien tuotantoratkaisujen nähdään olevan taloudellisesti kalliita ja näin ollen kannattamattomia sijoituksia. Valitettavan usein kulttuurialan projektit rahoitetaan minimirahoituksella, jolloin kaikki kulutus joudutaan budjetoimaan sentin tarkkuudella.

Rahoituksen tilanne vaikuttaa hyvin samanlaiselle puhuttaessa ekologisuuden sisällyttämisestä kulttuurialan koulutukseen. Raha- ja henkilöresurssien puute sekä yhteiskunnan tämän hetkinen taloudellinen taantuma vaikuttavat omalta osaltaan vahvasti ekologisen kehitystyön lisäämiseen oppilaitoksissa. Muun muassa *Mikkelin Ammattikorkeakoulun (Mamk) kehityssuunnitelmassa vuosille 2010 – 2015* (2010) kehityssuuntausten painotus tuntuu perustuvan paljolti innovaatio- ja palvelutoiminnan sekä talouden ja kustannustehokkuuden kehittämiseen (Mikkelin amkn kehityssuunnitelma., 2 – 4). Mamkin kehityssuunnitelman elinikäisen oppimisen vision arvoista löytyy kuitenkin myös maininta: ”... Valintoja ohjaa kestävä kehityksen vaatimusten ja yhteiskunnallisen vastuun tiedostaminen.” (Mts. 5.)

Mikkelin ammattikorkeakoulun kehityssuunnitelma sisältää näin ollen ajatuksen kestävä kehityksen periaatteiden sisällyttämisestä oppilaitoksen arvoihin ja tavoitteisiin. Tällä hetkellä Mamkin kulttuurituotannon koulutusohjelmalle soveltuvaa syvällisempää ekologiin ja kestävä kehityksen näkökulmiin perustuvaa koulutusta ei kuitenkaan ole vielä riittävästi tarjolla. Tämä voidaan nähdä ekologiin sisältöihin liittyvän koulutuksen tämän hetken suurimpana puutteena.

Mamkin sisältä löytyy kuitenkin jo nyt kulttuurituotannon opintojen ekologisiin näkökulmiin perehtyvän opetusmallin kehittämisen ja rakentamisen aloittamiseksi tarvittavat ainekset. Suurinta roolia kehitystyön aloittamisessa pelaavat kulttuurituotannon ja ympäristötekniikan koulutusohjelmat sekä näiltä koulutusohjelmilta vaadittu yhteistyö. Verkostoituminen, vuorovaikutus ja yhteistyö eri osapuolten ja sidosryhmien välillä mainittiin myös Kestävän kehityksen koulutuksen vuosikymmenen tavoitelistan erittäin tärkeänä tavoitteena (Kaivola 2006, 3).

Ekologisten opintojen puuttuminen kulttuurituotannon koulutuksesta on hyvin subjektiivinen kysymys. On ymmärrettävää etteivät ekologiset opinnot välttämättä kiinnosta kaikkia kulttuurituotannon koulutusohjelmassa opiskelevia opiskelijoita, mutta ekologisten opintojen vaihtoehto tulisi kuitenkin mahdollistaa oppilaitoksen toimesta. Tähän tutkimukseen ei sisällytetty kyselyä muiden kulttuurituotannon koulutusohjelmassa opiskelevien henkilöiden mielipiteitä ekologisten opintojen tarpeesta koulutusohjelman tarjonnassa, sillä tässä vaiheessa nähtiin tärkeämpänä tutkia työelämän kentän mielipiteitä ja vaatimuksia tutkimuksen aiheeseen liittyen. Tästä syystä opinnäytetyön kulttuurituotannon koulutukseen liittyvät mielipiteet perustuvat kirjoittajan subjektiivisiin kokemuksiin Mamkin kulttuurituotannon koulutusohjelman opiskelijana. Tämän mielipiteen mukaan ekologisia opintoja olisi mielellään liitetty henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan esimerkiksi vapaavalintaisten opintojen muodossa.

Mamk tarjoaa opiskelijoilleen kurssien valitsemisen eri koulutusohjelmien välillä vapaavalintaisten opintojen kautta. Mamkin mahdollistaessa pakollisten ammattiopintojen suorittamisen eri koulutusohjelmien opintosuunnitelmia yhdistävästi mahdollistaisi kulttuurituotannon koulutusohjelman opiskelijoille muun muassa ympäristötekniikan koulutusohjelman pakollisena ammattiopintona tarjottavan Ympäristönsuojelun ja –terveyden perusteet –kurssin suorittamisen. Helpointa opiskelijan kannalta on kuitenkin, jos kulttuurituotannon koulutusohjelmalle suunnitellaan erityinen ja alalle soveltuva ekologisuuteen ja kestävään kehitykseen perustuva opintokokonaisuus. Tähän teoriaan pohjaten Mikkelin ammattikorkeakoulun (Mamk) tulee yhtenä Etelä-Savon alueen esimerkillisenä ja vaikutusvaltaisena oppilaitoksena pikimmiten aloittaa konkreettiset toimet ekologisten ja kestäväan kehityksen periaatteisiin tukeutuvien tulevaisuuden kulttuurituottajien kouluttamiseksi. Esimerkkejä ja uusia sisältöehdotuksia esitellään seuraavan alaotsikon alla.

6.4 Kestävän kehityksen opintokokonaisuuden sisällyttäminen kulttuurituotannon koulutusohjelmaan

Erinomaisena esimerkkinä toimivasta ympäristönsuojeluun ja kestäväan kehitykseen keskittyvän kurssikokonaisuuden sisällyttämisestä eri koulutusalojen opintoihin toimii Ab Utbildning Sydväst. Ab Utbildning Sydväst ylläpitää ja toteuttaa ammattikoulutusta ja ammattikorkeakoulutusta Suomessa sekä edistää ammatilliseen korkeakoulutukseen liittyvää soveltavaa tutkimus- ja kehitystyötä. Se toimii Suomen lounaisen rannikon seitsemällä paikkakunnalla, Turussa, Kemiössä, Tammisaarella, Karjaalla, Inkoossa, Espoossa ja Helsingissä. (Holm 2006, 170.)

Ab Utbildning Sydväst:n Ympäristövastaava, filosofian maisteri Tove Holm antaa *Korkeakouluopetus Kestäväksi* –oppaasta (2006, 170) löytyvässä artikkelissaan *Kestävän kehityksen integroiminen ammattikorkeakoulun arkipäivään* erinomaisen käytännön esimerkin ekologisista sisällöistä ammattikorkeakoulutuksessa. Ab Utbildning Sydväst:n kolmesta tulosityksiköstä, ammattikorkeakoulutusta edustavassa Yrkeshögskolan Sydväst:ssä on toteutettu kestävan kehityksen näkökulmien sisällyttämistä opiskelijoiden koulutukseen aina vuodesta 1999 saakka.

Holmin (2006, 172 – 173) mukaan tärkeää prosessin aloitukselle oppilaitoksessa ovat yhteiset lukkoon lyödyt ympäristötavoitteet ja toimenpiteet niiden saavuttamiseksi. On myös tärkeää muistaa, että ammattikorkeakoulujen opiskelijoina on suuri ryhmä nuoria aikuisia, joilla on mielipiteitä, kokemuksia ja kiinnostusta oppia uusia tietoja ja taitoja. Ympäristönsuojeluun ja kestäväan kehitykseen keskittyvän opintojakson avulla opiskelijat saadaan kytkettyä koulun organisaatiokulttuurin muutosprosessiin.

Holm (2006, 173) aloitti muutosprosessin Yrkeshögskola Sydväst:ssä suunnittelemalla kestävan kehityksen –opintokokonaisuuden ja ottamalla yhteyttä kaikkien koulutusohjelmien vastaaviin. Monet koulutusohjelmat kiinnostuivat asiasta ja sisällyttivät yhden opintoviikon pituisen opintojakson omaan koulutusohjelmaansa. Opintojaksoa pystyttiin myös räätälöimään soveltuvaksi kunkin koulutusohjelman tarpeisiin.

Kestävän kehityksen opintojakso rakentuu ISO-14001 –standardin mukaisen ympäristöjärjestelmän luomisesta valitulle kohteelle. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että opiskelijoille annetaan teoreettista tietoa ympäristöstä, ympäristöjärjestelmien kehittä-

tämisen taustasta ja erilaisten ympäristönäkökohtien ympäristövaikutuksista. Keskeisenä tavoitteena opintojakson aikana on käytännön tekeminen. Opiskelijat saavat itse valita käytännönläheisenä ympäristöjärjestelmätyn kehityskohteen, mikä voi olla esimerkiksi opiskelijoiden oma koulutusohjelma, koulun henkilökunnan työtehtävä tai koulusta löytyvä tila. Opinnot suoritetaan lähiopetustuntien, ekskursionien ja oppilaitoksen intranetissä suoritettavan etäopiskelun yhdistelmänä. (Holm, 173 – 174.)

Kestävän kehityksen opintojakson aikana opiskelija perehtyy teorian kautta kestävän kehityksen periaatteisiin ja käytäntöihin luoden näin pohjan kestävän kehityksen mukaiselle toiminnalle. Tämän lisäksi opintojakson aikana suoritettua käytännön tehtävää kautta opiskelijalle rakentuu selkeämpi kuva siitä, kuinka kestävän kehityksen teoria-tietoa voidaan hyväksikäyttää, esimerkiksi kulttuurituotannon koulutusohjelman näkökulmasta, kulttuurituottajan käytännön työssä. (Mts. 174.)

Anne Piispa esitti opinnäytetyössään *Kestävä kehitys –verkkomateriaalia opetukseen* (2010, 13 – 14) kestävän kehityksen kasvatusta kuvaavan kolmikantamallin, jonka mukaan kestävän kehityksen kasvatuksen tulee tapahtua kolmella tasolla:

1. Tieto ympäristöstä
 - kokemuksen, huolenpidon ja ympäristötietoisuuden lisääntymisen myötä hankittua tietoa ympäristöstä
2. Toimiminen ympäristössä
 - oppiminen kokemuksen ja toiminnan kautta
3. Toimiminen ympäristön puolesta
 - vastuullisuus ammatillisena, kuluttajana ja kansalaisena

Tätä kestävän kehityksen kasvatuksen kolmikantamallia hyödyntämällä voimme lähteä tutkimaan kestävän kehityksen periaatteiden sisällyttämistä kulttuurituotannon koulutusohjelmaan käytännön näkökulmasta.

Hyvin suunnitellun teoriaosuuden tehokkaana käytännön aisaparina toimii projektityöhön liitetty tehtävä. Kulttuurituotannon koulutuksen yhtenä tärkeimpänä osana ovat käytännön projektit elävän elämän yhteistyökumppanien kanssa. Näitä ovat Mikkelin

ammattikorkeakoulun kulttuurituotannon opiskelijoille olleet esimerkiksi Mikkelin Teatteri, kaupungin kulttuuritoimi sekä erilaiset tapahtumat kuten Kampusfestari ja Jurassic Rock. Kulttuurituotannon koulutusohjelmassa tapahtuma- tai projektituottamista voi opiskella niille suunnattujen kurssien kautta. Näitä ovat muun muassa Tapahtumatuotanto- ja Tapahtuma-akatemia opintokokonaisuudet. Tärkeää on, että tuotantoa opettavat opintokokonaisuudet lähtevät yhteistyöhön kestävästä kehityksestä edistävän opintojakson kanssa ja löytävät sopivia työskentelyn väyliä, jotta kummatkin taidot hyödyntävät toisiaan.

Yrkeshögskola Sydväst:n (Holm 2006, 174) mallia lainaten ja muokaten, kulttuurituotannon koulutusohjelman näkökulmasta, kulttuuriprojektien muuttamiseksi kestävä kehityksen periaatteita noudattavaksi löytyy kolme askelta:

1. Opiskelijat selvittävät toiminnan/projektin ympäristönäkökohdat, pisteyttävät kohdat ja valitsevat niistä merkittävimmät pisteytyksen avulla
2. Merkittävimmälle ympäristönäkökohdalle opiskelijat kirjaavat realistisen ympäristötavoitteen
3. Opiskelijat laativat ympäristöohjelman, joka on mahdollista toteuttaa muun tuotannon ohessa.

Näin käytännön kokemuksen ja koulutusohjelmien välisen yhteistyön tuloksena opiskelijan on helpompi ymmärtää oman toimintansa sekä ammatillisten päätösten ympäristövaikutukset ja sitoutua kestävä kehityksen edistystyöhön. Samalla opiskelijoiden tuloksia voidaan hyödyntää oppilaitoksen kestävä kehityksen edistämässä ja kehittämässä, mikä samalla edistää opiskelijoiden ja opettajien välistä vuorovaikutusta ja kiinnostusta luoda entistä viihtyisämpi työ- ja opiskeluympäristö. (Holm 2006, 174.)

6.5 Yhteistyö ja verkostoituminen

Taina Kaivolan ja Liisa Rohwederin toimittama *Korkeakouluopetus kestäväksi* –opas (2006) antaa suuntaviivoja yhteistyömallien kehittämiseksi. Korkeakoulujen välinen yhteistyö nähdään erityisen arvokkaana ja merkityksellisenä opetuksen kehittämisessä. Yhteistyö avaa uusia mahdollisuuksia esimerkiksi moni- ja poikkitieteisten kestävä kehitystä edistävien opintokokonaisuuksien toteuttamiselle. (Mts 202.) Mik-

kelin ammattikorkeakoulun tulee kehittää yhteistyötä ja verkostoitumista monella eri tasolla saavuttaakseen tiheän kestävän tulevaisuuden tukiverkoston. Uutta kehitystyötä tehdessä on tärkeää luoda hyvä ja toimiva yhteistyöverkosto uusiin ja jo olemassa oleviin kumppaneihin. Tärkeää on löytää yhteistyökumppaneita, jotka edustavat samoja arvoja ja joilla on samat tavoitteet sekä päämäärät Mikkelin ammattikorkeakoulun kanssa.

6.5.1 Yhteistyö Mikkelin ammattikorkeakoulun koulutusohjelmien välillä

Mikkelin ammattikorkeakoulun näkökulmasta yhteistyötä tulee tapahtua Mikkelin ammattikorkeakoulun sisäisesti eri koulutusohjelmien kesken. Tästä toimii esimerkkinä aiemmin kappaleessa 6.2.1 mainittu Ympäristötekniikan koulutusohjelma sekä sen tarjoamat mahdollisuudet kulttuurituotannon koulutusohjelmalle (ks. 31 – 33).

6.5.2 Yhteistyö kulttuurituotannon koulutusohjelmaa tarjoavien oppilaitosten välillä

Yhteistyötä tulee harjoittaa myös kulttuurituotannon koulutusta tarjoavien oppilaitosten ja niiden kulttuurituotannon koulutusohjelmien kesken. Kulttuurituotannon koulutusohjelmaa tarjoavat tällä hetkellä Mikkelin ammattikorkeakoulun lisäksi:

- Metropolia Ammattikorkeakoulun toimipisteessä Helsingissä
- Humanistinen ammattikorkeakoulun toimipisteissä Jyväskylässä, Kauniassissa, Lappeenrannassa ja Turussa
- Seinäjoen ammattikorkeakoulun toimipisteessä Seinäjoella
- Yrkeshögskolan Novia'n toimipisteessä Helsingissä

Sen sijaan, että jokainen näistä viidestä ammattikorkeakoulusta työstää ainoastaan omia ympäristösuunnitelmia oman kulttuurituotannon koulutusohjelman käyttöön, yhteistyöllä työtaakka pienenee ja saavutetaan tehokkaammin ja nopeammin kulttuurituotannon koulutusta tarjoavien ammattikorkeakoulujen yhteiset kestävän kehityksen linjaukset kulttuurituotannon opetuksessa.

Yhteistyön parhaina käynnistäjinä toimivat jokaisen viiden kulttuurituotannon koulutusohjelmaa tarjoavan ammattikorkeakoulun yliopettajat. Yliopettajien kautta yhteis-

työ kokisi luonnollisen siirtymän yksittäisten oppilaitosten kulttuurituotannon opetushenkilökunnan piiriin, josta seuraavaksi seuraa siirtymä ammattikorkeakoulujen opettajien keskinäiseen yhteistyöhön. Eri ammattikorkeakoulujen opettajien yhteistyö on tähdellistä kestäväen kehityksen opettamismetodien kehittämiseksi ja ekologisten näkökulmien muuntamiseksi ideoista teoiksi.

Kehittämällä oppilaitosten opetushenkilökunnan yhteistyötä ammattikorkeakoulujen välillä tuetaan vahvempaa ekologisuuden idealismin leviämistä koskemaan kulttuurituotannon koulutusohjelman opetusta kaikissa kulttuurituotannon koulutusta tarjoavissa ammattikorkeakouluissa. Tätä kautta kestäväen kehityksen periaate saa mahdollisuuden muuntua kestäväksi osaksi tulevaisuuden kulttuurituottajien aatemaailmaa.

Opiskelujen aikana kulttuurituotannon koulutusta tarjoavien oppilaitosten opiskelijoille tarjoutuu opetushenkilökunnan yhteistyön tuloksena mahdollisuus yhteistyöhön myös opiskelijoiden kesken. Yhteistyötä voidaan harjoittaa opintoihin liittyvien projektien kautta järjestämällä esimerkiksi yhteisiä tapahtumia, tilaisuuksia tai seminaareja. Yhteistyön pääteemana toimii kaikkia koulutusohjelmia yhdistävä kiinnostus suomalaisen kulttuurielämään, sen kehittämiseen ja uutena haasteena, suomalaisen kulttuuritoiminnan ja –prosessien muuttamisen ekologisempaan suuntaan. Näin kestäväen kehityksen periaatteet ohjaisivat koko suomalaisen kulttuurituotannon koulutuksen kohti kaikin puolin kestävämpää tulevaisuutta; ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti sekä kulttuurillisesti.

6.5.3 Paikkakuntaakohtaiset yhteistyömahdollisuudet

Paikallisesti Mikkelin ammattikorkeakoulun tulee luoda vahvoja verkostoja kaikkien kolmen toimipisteensä Mikkelin, Savonlinnan ja Pieksämäen yksityisiin ja julkisiin toimijoihin, yrityksiin ja organisaatioihin yhteistyön merkeissä. Kulttuurituotannon näkökulmasta Mikkelin alueen yhteistyökumppanit pelaavat tärkeintä roolia.

Mikkelin alueelta löytyy muun muassa julkisen sektorin Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) (2010), jonka osana toimii entinen Etelä-Savon ympäristökeskus. ELY-keskuksen ympäristökeskukselta sille siirtyneitä tehtäviä ovat muun muassa Etelä-Savon alueen ympäristön tilan seuranta, ympäristön suojeleminen, luonnon-

suojelu, alueiden käytön ja rakentamisen ohjaus, kulttuuriympäristön hoito sekä vesivarojen käyttö ja hoito

ELY-keskus toimii erinomaisena informaation lähteenä yhdistettynä esimerkiksi ekologisuuden ja kestävän kehityksen opintokokonaisuuteen sisältyvänä yritysvierailuna. ELY-keskuksesta kurssilaisille avautuu näkymä ympäristönsuojelun julkisiin strategiisiin toimenpiteisiin Etelä-Savon alueella.

Toisena paikallisena esimerkkinä ympäristönsuojelun yhdistystoiminnasta Mikkelissä toimii Mikkelin toimintakeskus Ry:n kierrätyskeskus Mikkelin Ekotori (2010). Ekotori aloitti toimintansa jo vuonna 1996 ja se työllistää vuosittain noin 90 henkilöä. Ekotori toimii konkreettisten jätteiden ja kierrätystuotteiden, kuten ongelmajätteiden, kodinkoneiden sekä vaatteiden ja tekstiilien keräyspisteenä. Ekotorilla on oma kodinkonekorjaamo ja rtv –huolto sekä vaate- ja tekstiilihuolto, josta kunnostetut tuotteet siirretään uusiomyyntiin Ekotorin kierrätysliikkeeseen.

Ekotori toimii samalla myös kierrätys- ja jäteneuvontapisteenä ryhmille ja yksittäisille asiakkaille, jota Mikkelin ammattikorkeakoulu pystyy hyödyntämään kulttuurituotannon koulutusohjelmalle suuntaamassaan opetustyössä. (Mikkelin Ekotori 2010, www-dokumentti.)

Yksityiseltä sektorilta yhtenä esimerkkinä toimii muun muassa Mikkelin ammattikorkeakoulun entinen opiskelija, mikkeliniläinen kierrätyslasitaiteilija Tiina Kylliäinen. Kylliäisen tyylisten yksityisyrittäjämuodossa toimivien taiteilijoiden työhön ja heidän ekologisten näkökulmien lähtökohtiin tutustuminen antaa mahdollisuuden työelämäesimerkkien moninaisuudesta. Tämä tulee myös huomioida ekologisten sisältöjen opintokokonaisuudessa. Yhtenä kulttuurituottajien toimenkuvana on muun muassa toimia yksityisen sektorin yrittäjien aisapareina, assistentteina ja managereina. Ekologisiin arvoihin toimintansa perustavan tuottajan tulee näin ollen tuntee työympäristössä samaa aatetta kannattavat taiteilijat sekä muut kulttuurialan yrittäjät ja turvata näin toimintansa periaatepohja.

Tutkimustyö Mikkelin ammattikorkeakoulujen toimipistealueiden muiden kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti toimivien yritysten ja yrittäjien löytämiseksi on

erittäin tärkeää oppilaitoksen kestävä kehityksen opintojakson työelämäkontaktien varmistamiseksi.

6.5.4 Yhteistyökumppanit kansallisella tasolla

Kansallisesti yhteistyön aloittaminen eri ammattikorkeakoulujen kanssa avaa ovia jo luotuihin verkostoihin ja antaa tätä kautta mahdollisuuden uusien kontaktien luomiselle. Näitä voivat olla muun muassa uudet asiantuntijoiden verkostot ja kansalliset yritysverkostot.

Suomessa järjestetään myös paljon taiteen ja ympäristökysymysten rajoja rikkoviin toimintamuotoihin keskittyviä sekä alan toimijoita esitteleviä seminaareja ja tapahtumia. Esimerkkejä löytyy niin taidemaailman toimijoiden järjestämistä tapahtumista kuin myös eri korkeakoululaitosten yhteistyönä tuottamista seminaareista.

Ensimmäisenä esimerkkinä toimii huhtikuussa 2008 järjestetty GRASSROOTS –konferenssi Kiasma-teatterissa Helsingissä. Tämä kaksipäiväinen konferenssi järjestettiin yhteistyössä Kiasman, Halikonlahti Green Artin ja Maaseudun Sivistysliiton kanssa taiteilijoille, kulttuurialan toimijoille ja tutkijoille. Konferenssin haluttiin herättävän ihmiset pohtimaan taiteen ja ympäristön rajapintoja ja tarjoamaan osallistujille moniulotteisia sisältöjä aiheeseen. (Herranen 2008, 14 – 15).

Toisena esimerkkinä Itä-Suomen Yliopisto ja Savonia ammattikorkeakoulu järjestivät Kuopiossa kolmipäiväisen, kaikille avoimen seminaarin *Global Responsibility in Research and Education – Practices in Partnership and Daily Activities* –seminaarin (2010) syyskuussa 2010. Seminaarin aiheena oli koulutuksen ja tutkimukseen keskittyvän korkeakouluopetuksen merkitys kestävä kehityksen globaalien vastuullisuuden edistäjänä. Seminaarin tavoitteet kestävä kehityksen edistämisestä korkeakoulutuksessa sekä verkostojen luomisesta erilaisten organisaatioiden, oppilaitosten ja niissä työskentelevän henkilökunnan sekä opiskelijoiden välillä ovat aihepiirejä, joita myös Mikkelin ammattikorkeakoulussa tulee tulevaisuudessa korostaa ekologisten arvojen ja ympäristövastuullisuuden kehitystyössä.

Taideteollinen korkeakoulu (Taik) (2010) on Suomen yliopistoja yhdistäneen Aalto-yliopiston taideteollinen korkeakoulu. Taik on taiteen, muotoilun, median ja elokuvan

kansainvälinen korkeakoulu. Se on alansa suurin Pohjoismaissa ja arvostetuimpia koko maailmassa.

Taideteollinen korkeakoulu on sitoutunut ympäristöohjelmansa periaatteisiin rehtorin ja hallintojohtajan päätöksellä jo vuonna 2001. Periaatteissa painotetaan kestävän kehityksen periaatteita ja tuotteen elinkaariajattelun soveltamista opetuksessa. Syksystä 2009 alkaen kestävän kehityksen käsitteet sisältyvät myös uusien opiskelijoiden introihin heidän aloittaessaan opintojaan Taikissa. (Taik ja kestävä kehitys 2010, www-dokumentti.)

Taideteollisen korkeakoulun ympäristökehitystyö alkoi vuonna 1997 Helsingin yliopiston oppilastyönä tehdyn ympäristökartoituksen ja alustavasti laaditun ympäristöohjelman kautta. Ympäristökehitystyö säännöllistyi vuodesta 1999 alkaen ISO 14000 ympäristöstandardia hyödyntäen. Ympäristökehitystyön tavoitteena on integroida ympäristöasiat korkeakoulun toimintaan hallinnossa, opetuksessa ja päivittäisissä toiminnoissa. Opetuksessa kestävän kehityksen periaatteiden toteutumista koordinoi Opetus- ja opiskelijapalvelut –yksikkö. (Taik ja ympäristöohjelma 2010, www-dokumentti.)

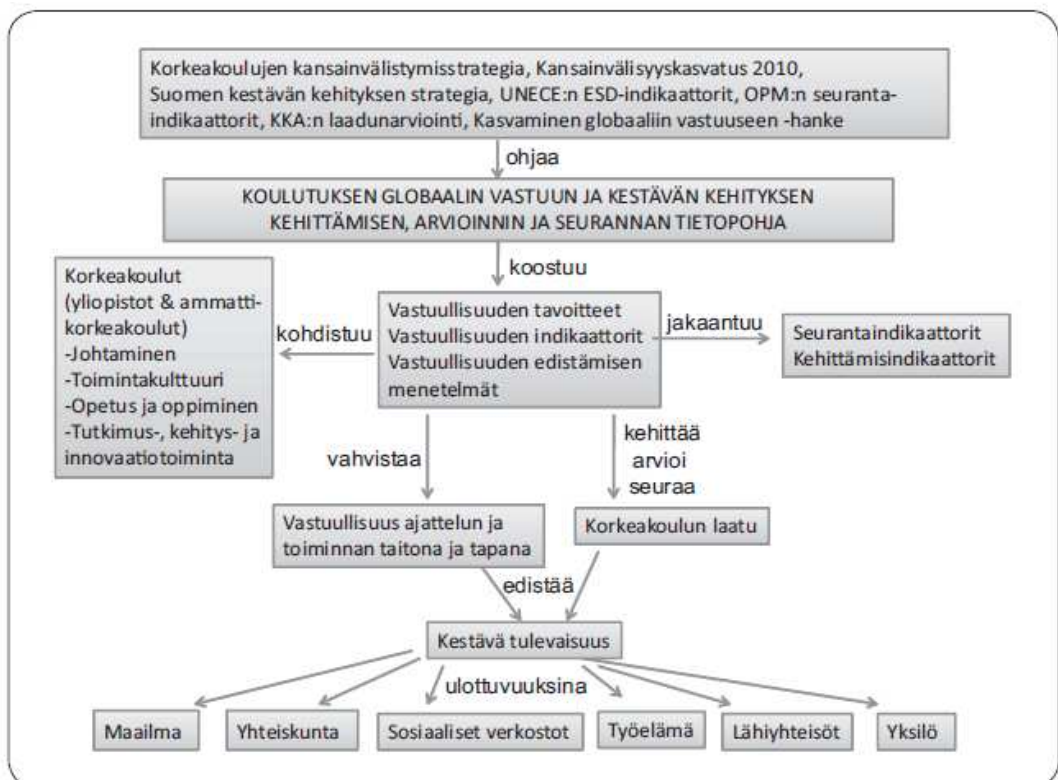
Taideteollisen korkeakoulun kestävään kehitykseen tähtäävässä opetuksessa yleisenä tavoitteena on elinkaariajattelun, ympäristönäkökulman sekä kestävän kehityksen periaatteiden sisällyttäminen koulutukseen. Opiskelijoiden odotetaan hallitsevan ympäristöasioihin liittyvät käsitteet ja tutkimusprosessien tuntemuksen muotoiluprosessissa tarvittavien ympäristötietojen löytämiseksi. (Taik ja kestävä kehitys 2010, www-dokumentti.)

Taideteollinen korkeakoulu toimii erinomaisena esimerkkinä suomalaisen oppilaitoksen sitoumuksesta noudattaa kestävän kehityksen periaatteen asettamia käytäntöjä korkeakouluopetuksessa. Kestävän kehityksen sisällyttämisprosessia aloitettaessa ammattikorkeakoulujen kulttuurituotannon koulutusohjelmiin Taideteollisen korkeakoulun tulee olla kansallisen yhteistyökumppanilistan kärjessä. Vuosien kokemusten kautta se toimii tehokkaana neuvonantajana ja suunnannäyttäjänä. Yhteistyökumppanina Taideteollinen korkeakoulu luo myös linkkejä sen kouluttamien tulevaisuuden muotoilijoiden ja taiteilijoiden sekä kulttuurituotannon koulutusohjelmien kouluttamien tulevaisuuden tuottajien välille.

6.5.5 Yhteistyökumppanit kansainvälisellä tasolla

Anne Virtasen ja Taina Kaivolan toimittama Opetusministeriön julkaisu 2009:56 nimeltä *Gloaalivastuu ja kestävä kehitys koulutuksessa* kuvaa kansainvälisiä ja kansallisia käytäntöjä ja mahdollisuuksia globaalivastuun ja kestävä kehityksen edistämisen, seurannan ja arvioinnin tavoista koulutuksessa. Julkaisu sisältää tulokset *Gloaalivastuun ja kestävä kehityksen tietopohja* –hankkeen aikana kerätyistä tiedoista. Hanke on osa laajempaa Opetusministeriön *Kasvaminen maailmanlaajuiseen vastuuseen* –projektia (2007 – 2009), jonka päätavoitteena oli lisätä globaalikasvatuksen laatua ja vaikuttavuutta suomalaisessa yhteiskunnassa.

Virtanen ja Liisa Rohweder ovat koonneet *Gloaalivastuu ja kestävä kehitys koulutuksessa* –julkaisuun (2009) artikkelin *Tietopohjahankkeen tausta ja tavoitteet sekä julkaisun sisältö*. Artikkelista löytyvä kuvio 1 esittää korkeakouluille suunnatun kehittämishankkeen keskeiset käsitteet ja sisällön (mts. 21).

KUVIO 1. Korkeakouluille suunnatun kehityshankkeen keskeiset käsitteet ja sisältö. (Virtanen & Kaivola 2009, 21)

Kuvio 1 osoittaa selkeästi globaalivastuun ja kestävän kehityksen kansainvälisen yhteistyön sekä järjestelmällisen strategioiden sisällyttämisen merkityksellisyyden suomalaisen yhteiskuntaan ja koulutukseen. Suomalaiset korkeakoulut pelaavat prosessissa suurta roolia. Ensin on tärkeää saada kestävän kehityksen strategian asettamat tavoitteet sekä globaalisen vastuun edistämisen menetelmät sisällytettyä tehokkaasti suomalaiseen korkeakoulutukseen. Tätä prosessia helpottamaan on luotu erilaiset seuranta- ja kehitysindikaattorit. Näillä indikaattoreilla pyritään takaamaan korkeakouluopetuksen korkea laadullisuus.

Korkeakoulut toimivat korkealaatuisesta kestävän kehityksen koulututusta antaessa vastuullisten tulevaisuuden kansalaisten ja kulttuurituotannon näkökulmasta, ekologisesti vastuullisten kulttuurituottajien tuottajina. Ja nämä tulevaisuuden tuottajat ja kansalaiset jatkavat kestävän tulevaisuuden edistämistä kansainvälisesti, kansallisesti kuin omassa yksityiselämässäänkin.

Seuraavat näkemykset kansainväliseen yhteistyöhön ja kestävän kehityksen sisällyttämiseen suomalaiseen korkeakoulurakennelmaan liittyen perustuvat opinnäytetyön tutkimusmateriaaliksi tehtyyn Plymouth College of Art:ssa työskentelevän Alan Leminin (2010) teemahaastatteluun sekä kahden oppilaitoksessa työskentelevän lehtorin kanssa käytyihin sähköpostikeskusteluihin. Haastattelujen lisäksi perusteluihin yhdistyy muu yleinen tutkimustyö Englannin etelärannikolla sijaitsevan Plymouthin kaupungin kahden oppilaitoksen, Plymouth College of Art'n (PCA) ja University of Plymouth'n, kestävän kehityksen linjauksista heidän koulutuksessaan. Teoria perustuu niin oppilaitosten kanssa käytyihin keskusteluihin ja sähköposteihin kuin myös Internet-sivujen kautta löytyneisiin tietoihin oppilaitosten kestävän kehityksen periaatteiden sisällyttämisestä koulutukseen. Vastaavanlaisia organisaatioita ja muita potentiaalisia yhteistyökumppaneita löytyy ympäri maailmaa. Nämä kaksi oppilaitosta toimivat kansainvälisinä esimerkkeinä tässä nimenomaisessa opinnäytetyössä.

Plymouth College of Art (2010) on Plymouthissa toimiva taide- ja muotoilualan oppilaitos, joka tarjoaa taide-, muotoilu- sekä mediaopetusta ammatillisen tason koulutuksesta aina maisteritason opintoihin saakka. PCA on yksi neljästä Iso Britannian taiteeseen ja muotoiluun erikoistunutta opetusta tarjoavasta taideoppilaitoksesta. Se on myös osa kansallista taidekasvatuksen verkostoa (National Arts Learning Network).

PCA'n henkilöstölle suunnatun haastattelun ja sähköpostikeskustelujen kautta saatu informaatio osoittaa, että oppilaitos on matkalla kohti kestävämpää organisaatiokehitystä. Haastateltavana toiminut Head of Creative Partnerships, Alan Lemin jakoi runsaasti mielipiteitä ekologisuuden ja kestäväen kehityksen sisällyttämisestä omaan toimenkuvaansa hänen henkilökohtaisesta näkökulmastaan katsottuna.

Leminin mukaan yhtenäisiä kestäväen kehityksen käytäntöjä ei ole oppilaitoksen puolelta sisällytetty sen henkilökunnan toimintaan. Pääasiassa päivittäiset ekologiset päätökset tehdään riippuen kunkin yksilön mielenkiinnosta aiheeseen. Tämä on tällä hetkellä nähtävissä muun muassa henkilökunnan kiinnostuksena oppilaitoksen tuottamien jätteiden mahdollisimman tehokkaasta kierrätyksestä. Lemin mainitsee myös oppilaitoksen ajoittain tekemistä, ekologisiin näkökulmiin ja henkilöstön ekologisiin mielipiteisiin liittyvistä kyselyistä. Valitettavasti hänellä ei ole tietoa kyselyiden tuloksista tai niiden käytöstä mahdollisessa kehitystyössä.

Sähköpostikeskustelujen kautta kahden Plymouth College of Art'ssa työskentelevän lehtorin kanssa ilmeni, että oppilaitoksen henkilökunnan sisältä löytyy mielenkiintoa ja omistautumista taide- ja muotoilualan ekologisiin sisältöihin. Lehtori ja kestäväen kehityksen monitaituri Alastair Fuad-Luke'lla on takanaan pitkä ura kestäväen kehityksen tarjoamista mahdollisuuksista taiteen, kulttuurin ja etenkin muotoilun alalla. Hän toimii muun muassa kestäväen kehityksen konsulttina, kouluttajana, opettajana ja alan kirjailijana. (AFL 2010, www-dokumentti.)

Opetustyössään Fuad-Luke pyrkii mahdollisuuksiensa mukaan sisällyttämään omaa kestäväen kehityksen aihepiirin asiantuntijuutta opetuksen sisältöön sekä keskusteluihin kestäväen yrittäjyyden ja muotoilun näkökulmasta. Hän toimii myös jäsenenä oppilaitoksen sisäisessä työryhmässä, jonka tehtävänä on nostattaa keskustelua kestäväen kehityksen merkityksestä PCA'n organisaatiokulttuurissa sekä toiminnassa. Myös oppilaitoksen uusi rehtori on sitoutunut lisäämään kestäväen kehityksen jalansijaa oppilaitoksen toimintasuunnitelmassa. (Fuad-Luke 2010, sähköpostikeskustelu.)

PCA'n ammatillisen tason valokuvauksen lehtori Chris Smith toimii operaattorina uuden kestäväen kehitystä koulutuksessa käsittelevän Internet-sivuston *The S.I.T.E'*n (2010) kehitystyössä. Tämän koulutuksen kestäväen kehityksen näkökulmia käsittelevän ja esittelevän sivuston kehitystyö on vielä kesken, mutta sivustolta on tulevaisuu-

nessa löydettävissä tietoa, tutkimuksia ja toimintaehdotuksia aiheeseen liittyen. Sivuston avulla Smith muun työryhmän avulla toivovat helpottavan alan opiskelijoiden sekä henkilökunnan työtä kestävän kehityksen informaation etsimisessä. Sivustolla toivotaan tavoitettavan mielenkiintoa niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla.

University of Plymouth'n oppilaitoksen sisältä löytyy itsenäisesti toimiva organisaatio nimeltä Centre for Sustainable Futures (CSF), (2010). CSF toimii osana koko Isoa Britanniaa kattavaa ympäristöjärjestöä *Forum for the Future* (2010). CSF'n tavoitteena on asettaa kestävän kehityksen periaatteet sekä yliopiston että kansallisen kuin myös kansainvälisten yhteisöjen ajatusten sekä tekojen keskipisteeksi. CSF'n Internet-sivusto toimii esimerkkinä kestävän kehityksen toiminnasta koulutuksessa ja koulutuslaitoksissa sinne luodun, maailman laajuisesti saatavilla olevan tietopankin kautta.

University of Plymouthin kestävän kehityksen linjaukset on koottu CSF'n Internet – sivuilta löytyvään kestävän kehityksen toimintaohjeeseen *Sustainable Policy*. Toimintaohjeen viimeistellyn version *Sustainability Policy Elaboration* (2007, 1 – 2) listaa yliopiston kestävän kehityksen päälinjaukset, jotka on luotu koskemaan kaikkia osalualueita yliopistorakenteen sisällä. Linjaukset sisältyvät yliopiston opintosuunnitelmiin, opiskelijoiden oppimiseen, opetustyöhön ja tutkimustyön, yliopiston kampusten kehittämiseen, yliopistoa ympäröivään yhteisöön sekä yliopiston jatkuvasti kehittyvään sisäiseen organisaatiokulttuuriin.

Plymouthin yliopiston kestävän kehityksen toimintaohje (2007, 7 – 12) jakautuu neljään osaan;

1. Kestävä opetussuunnitelma, oppiminen, opetus ja tutkimustyö: Yliopisto sitoutuu sisällyttämään kestävän kehityksen periaatteet yliopiston koulutusohjelmien opetussuunnitelmiin sekä kasvattamaan ja kehittämään kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti ajattelevia ja kestävä kehitystä tukevia taitoja omaavia opiskelijoita kaikin mahdollisin keinoin.
2. Kestävä kampus: Yliopisto sitoutuu kehittämään rakennusten, maisemoinnin, hankintojen, pitopalvelun, liikenteen ja kampusten sosiaalisten tilojen käytännöt kestävän kehityksen vaatimusten mukaisiksi. Tavoitteena on muun muassa rakennusten eco-brändäys, hiilidioksidi-

päästöjen, vesi- ja jätemäärien vähentäminen sekä kampusten sosiaalisen ympäristön muuntaminen ekologisemmiksi.

3. Kestävä yhteisö: Yliopisto tiedostaa tärkeän ekologisen roolin sisäisessä organisaatioyhteisössä kuin myös esikuvana yliopistoa ympäröivälle laajemmalle yhteisölle. Yliopisto on mukana kestävän kehityksen kehitystyössä yhdessä alueen koulujen, oppilaitosten, organisaatioiden sekä yritysten kanssa. Yhteistyöllä yliopisto haluaa luoda siltoja eri yhteisön osapuolten ja yliopiston välille.
4. Kestävä kulttuuri: Yliopisto tiedostaa roolinsa kestävän kehityksen periaatteisiin mukautuvana koulutus- ja tutkimusorganisaationa. Yliopiston tavoitteena on sisällyttää kestävän kehityksen näkökulmat kaikkiin toimintastrategioihin, suunnitelmiin ja käytäntöihin. Tärkeää yliopiston kestävälle kulttuurille on aktiivinen yhteistyö yliopiston eri tahojen välillä. Näitä tahoja edustavat opiskelijat, henkilökunta sekä yliopiston yhteistyökumppanit.

Centre of Sustainable Future'n (2010) Internet-sivustolta on löydettävissä lukuisten linkkien takaa tiedostoja kestävän kehityksen linjausten sisällyttämisen eri vaiheista University of Plymouth'n koulutustoimintaan. Näistä esimerkkeinä University of Plymouth'n *Sustainability Policy, Action Plan, Sustainability Module Guidelines* sekä muita CSF'n julkaisuja, tietoja keskuksen tapahtumista ja yliopiston henkilökunnan koulutusmahdollisuuksista. Näistä opetushenkilökuntaa koskien erinomaisena esimerkkinä *Sustainability-related staff development workshops*.

6.6 Ekologinen kulttuurituottaja

Kulttuurituottajan sekä tuottajan rooli ja tarkoitus ovat useasti hieman vieraita käsitteitä, sillä tuottajan tehtävät vaihtelevat yleismies-juntusesta, mediasuhteiden ja näkyvyyden loihtijaksi, rahakirstun herraksi sekä tuotannon eri osa-alueiden asiantuntijaksi ja monitaituriksi. Kulttuurituottajaksi opiskelevan tulee varustautua työelämään avoimin mielin, sillä toimenkuvaan sisältyy kaikkea mahdollista, kahvinkeitosta johtoryhmän kokouksiin. Ja tärkeintä on muistaa, että yksikään työ ei ole toistaan tärkeämpi, sillä pieninkin työtehtävä auttaa rakentamaan kokonaisuuden.

Parhaimmillaan kulttuurituottaja tuo projektiin ja tuotantoon tuottajan tiedollisen ammattitaidon organisaatio ja johtotehtävistä yhdistettynä luovaan ja innovatiiviseen taidokkuuteen. Kulttuurituottajana työskentelevän on kuitenkin kannettava vastuu taloudellisista ja tuotantoa edistävästä päätöksistä, mikä joissain tapauksissa tekee tuottajasta havainnollisesti ilmaisten giljotiinimiehen. Tästä syystä, jotta pahoilta yhteentörmäyksiltä tuotantoryhmän sekä yhteistyökumppaneiden kanssa vältyttäisiin, on elintärkeää, että kulttuurituottaja omaksuu vahvat kommunikaatio- ja ihmisten johtamistaidot.

Ekologisuuden näkökulmasta katsottuna kulttuurituottaja on erittäin tärkeä henkilö kestävän kehityksen sisällyttämisessä tuotantoprosesseihin, sillä tuottaja on mukana tuotantoprosessissa alusta loppuun saakka. Näin ollen tuottaja pystyy vaikuttamaan heti alusta lähtien eri tuotannon osa-alueiden päätösten ekologisiin näkökantoihin. Budjetista vastaavana tuottaja pysyy samalla selvillä tuotannon kulujen suuruudesta ja niiden soveltuvuudesta budjetin suuruuteen. Totta on, että tässä vaiheessa tuottajan työmäärä lisääntyy, sillä valitettavasti ekologisuuden kannattaminen ei yleensä tarkoita halvinta vaihtoehtoa.

Kulttuurituottajien koulutuksessa ekologisuuden ja kestävän kehityksen sisällyttäminen opetussuunnitelmaan ei tietenkään takaa sitä, että tulevaisuuden tuottajista kaikki toimisivat ympäristövastuullisesti. Silti kestävän kehityksen perustietojen, kuten kierätyksen, uusiomateriaalien ja energiaa säästävien tuotteiden käytön opettaminen, käytännön esimerkkeihin tutustuminen yrityskäytien kautta sekä oman ekologisemman esimerkkiprojektin toteuttaminen opiskeluaikana auttavat toivottavasti muuttamaan opiskelijan ajatusmaailmaa ekologisempaan suuntaan. Käytännön toimien kautta opiskelijoille syntyy oma kokemus siitä, että ekologiset toimet eivät ole välttämättä ylisuuria, vaikeita ja kalliita toteuttaa. Tämän tiedostamisen sekä kestävän kehityksen periaatteiden, teorioiden ja käytäntöjen oppiminen sekä sisäistäminen toimivat erinomaisena katalyyttinä tulevaisuuden työelämässä toimivien kulttuurituottajien ekologisemmille päätöksille.

7 YHTEENVETO

Suomen perustuslain mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Suomen kansallisen kestävän kehityksen strategian mukaan kestävän kehityksen yhteiskunnan toimintaan sisällyttämisen kes-

keisin haaste on se, että kansalaiset ja yritykset ryhtyvät tekemään kestävän kehityksen periaatetta tukevia valintoja. (Kohti kestäviä valintoja 2006, 121.)

Globaalissa taloudessa eri maiden ja alueiden kehityksen keskeinen määrittäjä on tuottavuus. Luonnonvarojen tuottavuuden ja materiaalin käytön tehostaminen vähentää kustannuksia ja on järkevää liiketoimintaa. Talouskasvu, joka painottaa siirtymistä luontoresurssien käytön lisäämisestä osaamiseen ja laatuun, merkitsee mahdollisuutta ekotehokkuuden nostamiseen ja korostaa samalla inhimillisten voimavarojen roolia kasvussa. Tällainen sosiaalisesti kestävä kehitys tukee taloudelliselta ja ympäristön kannalta kestävästä kehitystä. (Mts 104 – 105.)

Opinnäytetyöhön haastatellun Alan Lemin mukaan koulutuksella ja oppilaitoksilla on valta parantaa koulutuksen ekologisia sisältöjä. Muutoksiin tarvittava rahoitus on entistä tiukemmassa nykypäivän taloudellisen tilanteen vuoksi. Tähän liittyen Lemin mainitsi erittäin tärkeänä seikkana paineen kohdistamisen valtioiden päättäviin elimiin. Näistä hän mainitsi poliittiset päättäjät, paikallishallinnon edustajat sekä median, joilla on valta päättää siitä mitä ihmiset näkevät sekä kuulevat televisiosta ja radiosta tai lukevat sanomalehdistä ja Internetistä.

Lemin näkee kestävän kehityksen suuntaisesti orientoituneiden yksilöiden ja yhteisöjen esille tuomat ekologiset tarpeet ja puutokset vahvana vaikuttajana niin kansallisen kuin paikallispolitiikan muutosten herättäjänä. Vahvoilla projekteilla, tapahtumilla ja ekologisilla kampanjoilla on mahdollista herättää myös median edustajien huomio ja kiinnostus aiheeseen, tätä kautta mahdollistaen tarvittavan medianäkyvyyden aiheelle. Medianäkyvyyden kautta ekologisuus saadaan laajemmin yhteiskunnan tietoisuuteen, joka puolestaan auttaa lisäämään painostusta poliittisten päättäjien toimintaan.

Erinomaisina suomalaisen koulutuksen kestävän kehityksen esimerkkeinä toimivat aiemmin opinnäytetyössä mainitut Yrkeshögskolan Sydväst ja Taideteollinen Korkeakoulu. Molemmissa oppilaitoksissa kestävän kehityksen periaatteet on otettu esimerkillisesti kiinteäksi osaksi opetusta. Kulttuurituotannon koulutusohjelmien opiskelijat pystyvät myös toimimaan erinomaisina ekologisuuden sanansaattajina työskennellessään lukuisissa kulttuurialan tapahtumissa. Tähän perustuen voidaan todeta tulevien kulttuurituottajien koulutuksen suuren merkityksen kulttuuri- ja taidealan kehityksessä ekologisesti kestävämpään suuntaan. Näin ollen alan koulutuksen täytyy tulevaisuu-

nessa sisältää kestävän kehityksen näkökulman opetuksessa heti opintojen alusta saakka.

Suurimpina esteinä kestävää kehitystä noudattavien muutosten tekemiseen kulttuurituotannon koulutuksessa vaikuttavat tällä hetkellä olevan taloudellisten, ajallisten sekä tarvittavien henkilöstöressurssien puute. Muutoksia tilanteen parantamiseksi ja oppilaitosten organisaatiokulttuurien ajatusmaailman muuttamiseksi ekologisempaan suuntaan on kuitenkin ryhdyttävä tekemään heti. Muutosta täytyy tapahtua niin koulutusohjelmien opintosuunnitelmissa, henkilöstötasolla kuin myös oppilaitosten organisaatiokulttuureissa. Kestävän kehityksen näkökulmat on hyväksyttävä vahvaksi osaksi kulttuurituotannon koulutusta tarjoavien oppilaitosten organisaatiotason toimintasuunnitelmia. Tätä kautta kestävän tulevaisuuden edistämistyö voi alkaa kaikilla organisaation tasoilla.

Kysymykseen siitä tuleeko ekologisiin ja kestävän kehityksen periaatteisiin keskittyvien opintojen liittyä tulevaisuudessa pakollisena osana kulttuurituotannon koulutusohjelman opintosuunnitelmaan ei voida tässä opinnäytetyössä antaa lopullista vastausta. Tämän työn tehtävänä on ainoastaan tarjota pohjatietoa, esimerkkejä ja sisältöehdotuksia opintosuunnitelmien kehitystyöstä vastaavien henkilöiden käyttöön. Opinnäytetyön kirjoittajan subjektiivisesta näkökulmasta sekä virallisiin Opetus- ja Ympäristöministeriöiden julkaisuihin perustetun tutkimuksen perusteella voidaan ainoastaan todeta, että strateginen pohja kestävästä kehityksestä suomalaisessa korkeakoulutuksessa on jo olemassa. Avartamalla näkökulman globaalille tasolle, kestäväan kehitykseen liittyvä kehitystyö koulutuksessa on myös jo käynnissä. Tästä syystä kestävän kehityksen näkökulman tulee opinnäytetyön kirjoittajan mielestä kuulua oleellisena osana tulevaisuuden kulttuurituottajien koulutukseen ja opetussuunnitelmaan.

Mikkelin ammattikorkeakoulun (Mamk) Ympäristötekniikan koulutusohjelman yliopettajan Pia Haapean mukaan (2010) ympäristöohjelman laadinta Mamkille on jo aloitettu. Valitettavasti lisätietoja kyseiseen ympäristöohjelmaan liittyen ei ole vielä tätä opinnäytetyötä kirjoitettaessa tarjolla. Ympäristösuunnitelman sekä oppilaitoksen oppilaiden toimesta tehtyjen opinnäytetyömuotoisten ympäristötutkimusten tulisi toimia vahvana alkusysäyksenä koko oppilaitoksen yhteisten kestävän kehityksen pelisääntöjen luomiselle kaikilla sen organisaatiotasolla. Kappaleessa kuusi mainittujen kansallisten ja kansainvälisten oppilaitosten esimerkit tarjoavat lisätietoa, käytännön

esimerkkejä ja valmiita käytäntöjä Mamkin kehitystyön tueksi. Muun muassa kansainvälisten esimerkkioppilaitosten Internet-sivuilta löytyvä informaatio ja materiaalit ovat vapaasti käytettävissä Mamkin kulttuurituotannon koulutusohjelman ekologisten opintosisältöjen kehittämisessä ja laadinnassa.

Suomen kestävän kehityksen strategian (2006, 108 – 110) mukaan kilpailukykyisessä ja ympäristöllisesti kestävässä taloudessa tarvitaan uusia, kasvavia ja ekotehokkaita yksilöitä ja yrityksiä, jotka toimivat ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävästi. Menestyminen globaalissa kilpailussa edellyttää erikoistumista, muutosvalmiutta ja omien vahvuuksien hyväksikäyttöä muutostyön edistämiseksi. Mikkelin ammattikorkeakoululla on nyt tilaisuus toimia kestävästä kehityksestä tukevana ja eteenpäin vievänä esimerkkinä kaikille Suomen kulttuurituotannon koulutusta tarjoaville oppilaitoksille.

LÄHTEET

Aalto, Mikko Valtteri 2010. Ekologinen Kasarmin Kampus. Opinnäytetyö. Mikkelin Ammattikorkeakoulu. Ympäristötekniikan koulutusohjelma. Pdf-dokumentti. https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/12150/Aalto_Mikko.pdf?sequence=1 . Päivitetty 23.3.2010. Luettu 10.9.2010

AFL – fuad-luke 2010. Www-dokumentti. <http://www.fuad-luke.com/profile.php> . Päivitetty 11.10.2010. Luettu 11.10.2010.

Ahti, Milla 2009. Creative Sustainability. Arttu 1, 6 – 7.

Aimhigher Peninsula Programme 2010. Strand 5 – Schools and Colleges Community Engagement. Www-dokumentti. http://www.peninsulaonline.org.uk/strand_5/index.cfm . Päivitetty 5.10.2010. Luettu 5.10.2010.

Asikainen, Heli- Maija 2006. Sarkkinen, Silja (toim.) Toimiston ympäristöasiat teoksessa Ympäristövastuu työpaikalla – Säästää luontoa ja rahaa. Helsinki:Edita.

Centre for Sustainable Futures (CSF), 2010. Www-dokumentti. <http://csf.plymouth.ac.uk/?q=node> . Päivitetty 16.9.2010. Luettu 16.9.2010.

Chiras, Daniel 2006. Environmental Science. Seventh Edition. Sudbury, Massachusetts: Jones and Bartlett Publishers.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus), 2010. Ympäristö. Www-dokumentti. <http://www.ely-keskus.fi/fi/Ymparisto/Sivut/default.aspx> . Päivitetty 31.8.2010. Luettu 16.9.2010.

EMAS ”easy” for Small and Medium Enterprises 2001. Pdf-dokumentti. http://ec.europa.eu/environment/emas/index_en.htm . Päivitetty 25.3.2009. Luettu 25.3.2009.

Footprint Basics. Global Footprint Network. Www-dokumentti. http://www.footprintnetwork.org/en/index.php/GFN/page/basics_introduction/ . Päivitetty 26.3. 2009. Luettu 26.3.2009.

Forum for the Future 2010. Www-dokumentti. <http://www.forumforthefuture.org/> . Päivitetty 16.9.2010. Luettu 16.9.2010.

Fuad-Luke, Alastair 2010. Sähköpostikeskustelu 16.9. – 12.10.2010. MA Entrepreneurship for Creative Practice. Plymouth College of Art (PCA), UK.

Global Responsibility in Research and Education – Practices in Partnership and Daily Activities –seminaari (2010). Itä-Suomen Yliopisto ja Savonia ammattikorkeakoulu. Www-dokumentti. <http://webd.savonia.fi/grcongress/> . Päivitetty 19.8.2010. Luettu 25.9.2010.

Haapea, Pia 2010. Sähköpostikeskustelu 15. – 23.9.2010. Ympäristötekniikan koulutusohjelman yliopettaja. Mikkelin ammattikorkeakoulu (MAMK).

Halonen, Katri 2005. Visioita ja valintoja – Tapahtumatuotannon tulevaisuus helsinkiläisten tuottajien arvioimana. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cupore. Julkaisu 10. Pdf-dokumentti. http://www.cupore.fi/documents/CUPORE_10_Visioita_ja_valintoja.pdf . Päivitetty 21.2.2007. Luettu 20.9.2010.

Herranen, Noora 2008. Taide ruohonjuurilla. Taide- ja kulttuurialan ammattijärjestö Taku ry:n julkaisu 2/2008. Pdf-dokumentti. http://www.taku.fi/files/179/taku_nro_2_netiversio.pdf . Päivitetty 8.5.2008. Luettu 16.9.2010.

Hirsjärvi, Sirkka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Otava.

Hirsjärvi, Sirkka – Hurme, Helena 1993. Teemahaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.

Holm, Tove 2006. Kestävän kehityksen integroiminen ammattikorkeakoulun arkipäivään. Teoksessa Kaivola & Rohweder (toim.) Korkeakouluopetus kestäväksi. Opetusministeriön julkaisu 2006:4. Pdf-dokumentti. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaistut/2006/liitteet/opm_8_opm04.pdf?lang=fi . Päivitetty 15.3.2006. Luettu 13.9.2010.

Huhtaniska, Tytti 2010. Sähköpostikeskustelu 21. – 24.9.2010. Lehtori. Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Humanistinen ammattikorkeakoulu (Humak) 2010. Kulttuurituottaja (AMK) – Kulttuurituotannon koulutusohjelma. Www-dokumentti. <http://www.humak.fi/opiskelu/opiskelu-humakissa/amk-tutkinnot-nuorille/kulttuurituotanto> . Päivitetty 9.9.2010. Luettu 9.9.2010.

Kaivola, Taina 2005. YKn kestävästä kehitystä edistävän koulutuksen vuosikymmen alkua –esitys. Pdf-dokumentti. http://www.helsinki.fi/vokke/seminaarit/ainakaivola070305_ojenne.pdf . Päivitetty 14.3.2010. Luettu 13.9.2010.

Kaivola, Taina & Rohweder, Liisa 2006. Korkeakouluopetus kestäväksi – Opas YK:n kestävästä kehitystä edistävän koulutuksen vuosikymmentä varten. Opetusministeriön julkaisu 2006:4. Pdf –dokumentti. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaistut/2006/liitteet/opm_8_opm04.pdf?lang=fi . Päivitetty 15.3.2006. Luettu 13.9.2010.

Kansallinen kestävä kehityksen strategia 2010. Kestävä kehitys. Valtion ympäristöhallinnon verkkopalvelu. Ympäristöministeriö. Www-dokumentti. <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=50538> . Päivitetty 24.6.2010. Luettu 8.9.2010.

Kestävä kehitys 2009. Avoin amk –kurssi. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Www-dokumentti. http://www.mikkeli.amk.fi/course_detail.asp?menu_id=266&id=2088&archived=1 . Päivitetty 15.9.2010. Luettu 15.9.2010.

Kihl, Merja 2006. Kestävä kehitys yrityksissä tasapainoilee kolmen pilarin varassa. Ympäristö ja Terveys 6, 14 – 17.

Kohti kestäviä valintoja – Kansallisesti ja globaalisti kestävä Suomi 2006. Kansallinen kestävä kehityksen strategia. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 5/2006. Pdf-dokumentti. <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=53983> . Päivitetty 11.7.2006. Luettu 17.5.2010.

Kulttuuri ja kestävä kehitys 2010. Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM). http://www.minedu.fi/OPM/Kulttuuri/kulttuuripolitiikka/linjaukset_ohjelmat_ja_hankkeet/kulttuuri_ja_kestaevae_kehitys/index.html . Päivitetty 8.10.2010. Luettu 8.10.2010.

Kulttuuri – tulevaisuuden voima 2010. Toimikunnan ehdotus selonteoksi kulttuurin tulevaisuudesta. Opetusministeriön julkaisuja 2010:10. Pdf-dokumentti. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2010/liitteet/opm10.pdf> . Päivitetty 3.3.2010. Luettu 17.5.2010.

Kulttuuripolitiikan ja kestävä kehityksen toimintasuunnitelma 2010. Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM). Www-dokumentti. http://www.minedu.fi/OPM/Kulttuuri/kulttuuripolitiikka/linjaukset_ohjelmat_ja_hankkeet/kulttuuri_ja_kestaevae_kehitys/kekeku2?lang=fi . Päivitetty 8.10.2010. Luettu 8.10.2010.

Kulttuurituotanto 2010. Mikkelin Ammattikorkeakoulun Opinto-opas 2009-2010. Kulttuurituotannon koulutusohjelma. Www-dokumentti. http://opas.mikkeliyamk.fi/ulkoiset/opinto-opas2010/index2.asp?koulutusohjelma=P72&nimi=Kulttuurituotannon%20koulutusohjelma&suuntautuminen=99999&suun_nimi=&aloitusvuosi=1K&paikkakunta=Mikkeli . Päivitetty 18.8.2009. Luettu 9.9.2010.

Kumpulainen, Noora 2009. Kulttuurituottajan ammatinkuvaa kartoittamassa. Pdf-dokumentti. https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/6404/Kumpulainen_Noora.pdf?sequence=1 . Päivitetty 17.12.2009. Luettu 6.9.2010.

Leinonen, Kaisu 2009. Suurten ulkoilmafestivaalien ympäristövaikutukset – Kysely festivaalijärjestäjille. Pdf-dokumentti. <https://ap.mikkeliyamk.fi/e-opinnayte/opinn200931208.pdf> . Päivitetty 1.4.2009. Luettu 6.9.2010.

Metropolia Ammattikorkeakoulu, 2010. Kulttuurituotannon koulutusohjelma. Www-dokumentti. <http://www.metropolia.fi/koulutustarjonta/kulttuuriala/kulttuurituotanto/> . Päivitetty 6.5.2010. Luettu 9.9.2010.

Middleton, Nick 1999. The Global Casino – An introduction to Environmental Issues. London: Arnold Publishers.

Mikkelin Ammattikorkeakoulu 2010. Kulttuurituotannon koulutusohjelma. Www-dokumentti. http://www.mikkeliyamk.fi/kulttuurituotanto_aikuiset . Päivitetty 18.6.2010. Luettu 9.9.2010.

Mikkelin Ekotori 2010. Mikkelin Toimintakeskus ry. Www-dokumentti. <http://www.mikkelinekotori.net/> . Päivitetty 17.9.2007. Luettu 27.9.2010.

Mikkelin ammattikorkeakoulun kehityssuunnitelma 2010 – 2015. Pdf-dokumentti. http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:8o0XsK-F8hAJ:www.mikkeli.ami.fi/showattachment.asp%3FID%3D2222%26DocID%3D2267+kesu+2010-2015+%2Bmank&hl=en&gl=uk&pid=bl&srcid=ADGEESg1UCL4-8KXBopleazNR1nFIhKgg8EHhKzDUZ0MPLGkjMcsZjvXot2Xl8EhyT-nub8p0OKGkk0_cXon4cwDf_KenbvPtkY8zQjo1Ihb2nIYVwVl3G8zcliEalJ8XJ6Qy_a7ZgyW&sig=AHIEtbQFO6FZRyxV83y0n3koYP3AfX4fdw . Päivitetty 17.2.2010. Luettu 25.9.2010.

Nikula, Taina 2006. Uuden polven ympäristöpolitiikkaa. Ympäristö ja Terveys 6, 10 – 13.

Piispa, Anne 2010. Kestävä kehitys – verkkomateriaalia opetukseen. Opinnäytetyö. Palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelma. Mikkelin Ammattikorkeakoulu. Pdf-dokumentti. https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/15993/Piispa_Anne.pdf?sequence=1 . Päivitetty 3.6.2010. Luettu 15.9.2010.

Plymouth College of Art (PCA) 2010. Www-dokumentti. <http://www.plymouthart.ac.uk/index.php> . Päivitetty 10.9.2010. Luettu 10.9.2010.

Power of Culture for Development 2010. YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö UNESCO. Pdf-dokumentti. <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001893/189382e.pdf> . Päivitetty 24.9.2010. Luettu 8.10.2010.

Rouhinen, Sauli 2006. Kohti kestäviä valintoja – Suomen uusi kestävä kehityksen strategia. Ympäristö ja Terveys 6, 4 – 9.

Saaranen-Kauppinen Anita & Puusniekka Anna. 2006. Sisällönanalyysi. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Verkkojulkaisu. Tampere : Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Www-dokumentti. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_2.html . Päivitetty 21.9.2010. Luettu 6.10.2010.

Saares, Kati 2009. Kohti kestävä kehitystä ja ekotehokkuutta. Arttu 1, 8 – 9.

Seinäjoen ammattikorkeakoulu 2010. Kulttuurituotannon koulutusohjelma. Www-dokumentti. http://www.seamk.fi/Suomeksi/Haluatko_opiskella/Koulutusalat/Kulttuuriala/Kulttuurituotannon_koulutusohjelma.iw3 . Päivitetty 9.4.2010. Luettu 18.9.2010.

Sirkkilä, Hannu 2010. Sähköpostikeskustelu 18. – 27.9.2010. Kulttuurituotannon koulutusohjelman yliopettaja. Humanistinen ammattikorkeakoulu (Humak).

Smith, Chris 2010. Sähköpostikeskustelu 27. – 28.9.2010. BTEC ND Photography. Plymouth College of Art (PCA), UK.

Suoheimo, Pirke 2009. EMAS -järjestelmä. Suomen ympäristökeskus. Www-dokumentti. <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=34631> . Päivitetty 18.3.2009. Luettu 26.3.2009.

Sustainable Policy and Action Plan, 2010. Centre for Sustainable Future. University of Plymouth. Www-dokumentti. <http://csf.plymouth.ac.uk/?q=policy> . Päivitetty 16.9.2010. Luettu 16.9.2010.

Sustainability Policy Elaboration 2007. Centre for Sustainable Future. University of Plymouth. Www-dokumentti. <http://csf.plymouth.ac.uk/files/UPSUSTPOLICY12.pdf> . Päivitetty 16.10.2007. Luettu 16.9.2010.

Taideteollinen korkeakoulu (Taik) 2010. Etusivu. Www-dokumentti. <http://www.taik.fi/> Päivitetty 27.9.2010. Luettu 27.9.2010.

Taik ja kestävä kehitys 2010. Taideteollisen korkeakoulun kestävä kehityksen politiikka. Www-dokumentti. http://www.taik.fi/opiskelu/kestava_kehitys.html . Päivitetty 25.9.2010. Luettu 25.9.2010.

Taik ja ympäristöohjelma 2010. Taideteollinen korkeakoulu ja kestävä kehitys. Www-dokumentti. <http://www.taik.fi/avaintietoa/ymparistooohjelma.htm> . Päivitetty 25.9.2010. Luettu 25.9.2010.

Tekniikan Sanastokeskus 1998. *Ympäristösanasto. Ympäristöalan keskeiset käsitteet ja termit*. Gummerus Kirjapaino Oy: Jyväskylä.

Telkäranta, Helena 2006. Ratkaisuja maailman ympäristöongelmiin. Helsinki: Edita.

Tenhunen-Marttala, Päivi 2010. Sähköpostikeskustelu 18. – 20.9.2010. Kulttuurituotannon koulutusohjelman yliopettaja. Metropolia Ammattikorkeakoulu.

The Living Planet Report 2008. (toim. WWF, GFN & ZSL) Pdf -dokumentti. http://assets.panda.org/downloads/living_planet_report_2008.pdf . Päivitetty 26.3.2009. Luettu 26.3.2009.

The Power of Culture for Development – YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö UNESCO:n tutkimus. Pdf-dokumentti. <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001893/189382e.pdf> . Päivitetty 24.9.2010 . Luettu 8.10.2010.

The S.I.T.E 2010. Www-dokumentti. <http://www.thesite.eu/> . Päivitetty 23.9.2010. Luettu 27.9.2010.

Tuottaja2020, 2009. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Www-dokumentti. <http://tuottaja2020.metropolia.fi/index.php?id=1> . Päivitetty 10.9.2010. Luettu 10.9.2010.

Tuottajan työn ja tuotantoprosessien perusteet 2010. Opinto-opas 2010 – 2011. Kulttuurituotannon koulutusohjelma. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Pdf-dokumentti. <http://www.humak.fi/sites/default/files/liitteet/HUMAK-opinto-opas2010-2011.pdf> . Päivitetty 15.7.2010. Luettu 18.9.2010.

Tuottajan työn syventävät opinnot 2010. Kulttuurituotannon koulutusohjelman opinto-suunnitelma. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Www-dokumentti. <http://opinto-opas-ops.metropolia.fi/index.php?lang=&ctyyppi=1&c=938&clang=fi&mod=28718> . Päivitetty 18.9.2010. Luettu 18.9.2010.

Tynkkynen, Oras 2009. Kohti vähäpäästöistä Suomea. Ympäristö ja Terveys 10, 6 – 9.

Vanhanen: Taantumaa lääkittävä ilmastoteknologialla. Helsingin Sanomien verkkolehti 17.10.2008. Www-dokumentti. <http://www.hs.fi/politiikka/artikkeli/Vanhanen+Taantumaa+1%C3%A4%C3%A4kitt%C3%A4v%C3%A4+ilmastoteknologialla/1135240311789> . Päivitetty 17.10.2008. Luettu 18.10.2008.

Virtanen, Anne & Kaivola, Taina 2009. Globaalivastuu ja kestävä kehitys koulutuksessa. Opetusministeriön julkaisuja 2009:56. Pdf-dokumentti. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/opm56.pdf> . Päivitetty 2.12.2009. Luettu 16.9.2010.

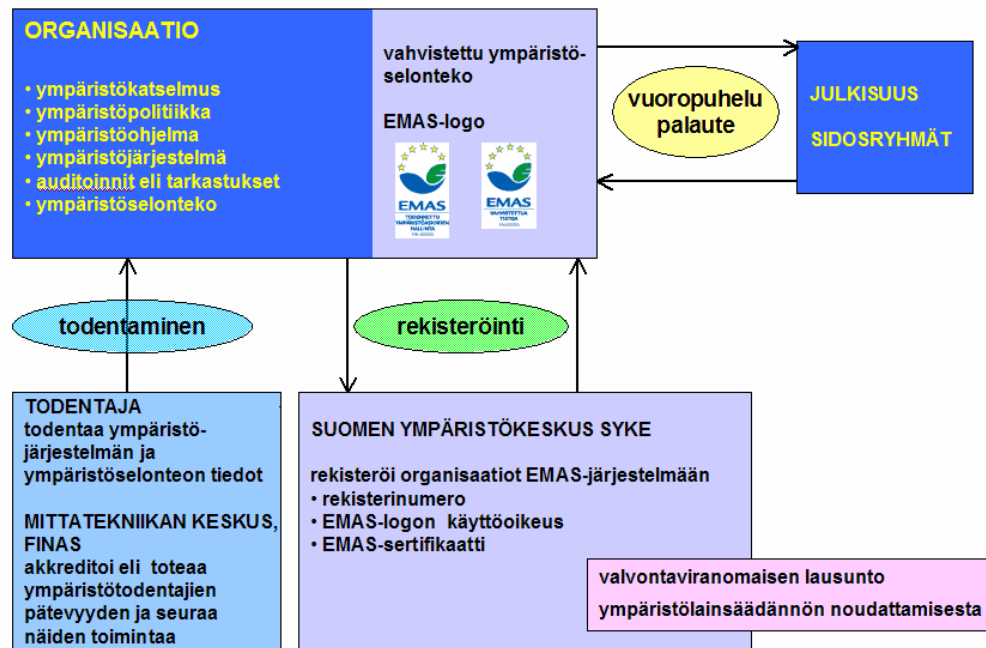
WildWorks teatteriryhmä (2010). The Beautiful Journey –teatterituotanto South West. Www-dokumentti. <http://www.wildworks.biz/thebeautifuljourney.html> . Päivitetty 5.10.2010. Luettu 5.10.2010.

Ympäristösanasto 1998. Ympäristöalan keskeiset käsitteet ja termit. Tekniikan sanastokeskus. Jyväskylä: Gummerus.

Ympäristötekniologia 2010. Mikkelin Ammattikorkeakoulun opinto-opas 2010 – 2011. Ympäristösuojelun ja –terveyden perusteet. Www-dokumentti. <http://opas.mikkeliyamk.fi/ulkoiset/opinto-opas2010/index3.asp?opintojakso=T54B100&laajuus=5> . Päivitetty 24.6.2010. Luettu 15.9.2010.

Yrkeshögskola Novia 2010. Kulturproducentskap. Www-dokumentti. <http://www.novia.fi/kulturproducentskap/?success=1> . Päivitetty 18.9.2010. Luettu 18.9.2010.

EMAS – järjestelmän rakenne ja toiminta

(Suoheimo 2009, www-dokumentti)

TEEMAHAASTATTELUKYSYMYKSET

Name:

Time and Place of interview:

Gender:

Age:

Profession/education:

Company/organisation:

Country of residence:

Are we allowed to use your name in the final dissertation material?

Millä kulttuurin sektorilla työskentelet?

On which cultural sector do you work in?

What organisation?

Minkä statuksen alla työskentelet?

What is your working status/profession?

Millainen on tavanomainen työpäiväsi? Kerro työn kuvastasi?

How is your normal day/daily routine at the College?

Tell me about your work?

Mitkä ovat työsi vastualueet?

What were your main responsibilities as the Head of Creative Partnerships?

Kuinka kauan olet työskennellyt alalla?

How long have you been working in the field of culture/education?

Kuinka kauan nykyisessä työssäsi?

How long have you been working on your current job?

Kuinka ymmärrät käsitteet

How do you understand the terms/concepts of

- ekologisuus? ecological?
 - o
- kestävä kehitys? sustainable development?
 - o
- ympäristöystävällisyys? eco-friendly?
 - o

Mitä se sinulle henkilökohtaisesti merkitsee?

What kind of value do you give to them personally?

What kind of part do they play in your personal life?

Kuinka luonnehtisit ekologisuuden ja kulttuurialan yhdistämistä?

How do you understand and describe combining ecological and cultural concepts?

What are your thoughts? Can they be combined?

Näkyykö ekologisuus päivittäisessä työssäsi ja jos näkyy, niin kuinka?

opintosuunnittelu, projektien kehittäminen & toteutus, koulun yleistoiminta (rakennus)

Are ecological matters/ideology a part of/included to your daily work? If yes, how?

for example: study plan, development and executing projects

Entä koko organisaationne toiminnassa?

What about in the actions of the College?

Millä tavalla arvostat ekologisuuden työkentälläsi (arvo/teema)?

What kind of value do you give for ecological matters on the field of cultural work you do?

Miksi? Why?

Is anything being done?

Entä kulttuurituotannon alalla yleisesti?

Monisivuinen liite

How do you think ecological matters are valued on the overall sector of cultural production?

Miksi? Why?

Kuinka työpaikkanne yleisissä ohjeistuksissa on otettu huomioon ekologisuuden sisällyttäminen toimintaan?

How were ecological matters noticed/included in the over all guidelines of daily duties at the College? Are there specific ecological guidelines?

Millä tavoin työntekijät pääsevät siihen tutustumaan? Onko se kaikille avointa tietoa?

How were employees able to access the information? Was it open information for everyone?

Kuinka ekologisuus-aihe näkyy yrityskulttuurissa? Yleiset palaverit, uuden ihmisen työhön ohjaus, yleiset keskustelut jne.?

How can ecological matters be seen in the working culture? Team meetings, guiding of new employees, coffee break talks between employees etc.?

Kuinka ”ekologisuuspuhe” on siirtynyt yhteisistä ohjeistuksista myös käytäntöön?

Kuinka se on nähtävissä?

How are ecological matters turned from talk into action? How can it be seen?

Onko organisaation jokaisella tasolla sitouduttu ekologiseen ohjeistukseen?

Are every level of staff committed to the ecological guidelines?

Puhuvatko johto ja alaiset samaa ”ekologisuuskieltä”?

Are ecological matters considered the same way in the different departments/levels of staff?

Does management and employees talk the same “ecological language”?

Kuinka systemaattista ohjeiden noudattaminen on?

How systematically does the College follow the ecological guidelines?

Monisivuinen liite

Mitä konkreettisia ekologisia päätöksiä ja tekoja teet työssäsi päivittäin?

What ecological decisions and actions do you pursue in your day to day tasks?

Onko toimintasi systemaattista?

Are your actions systematic?

Do you think ecological issues can become as an issue to consider permanently in day to day tasks?

Oletko tyytyväinen työpaikkasi/työsi määrittelemiin ekologisuusohjeistuksiin/-toimintaan?

Are you happy with the ecological guidelines provided by the College?

Kuinka helpoksi/vaikeaksi ekologisen ohjeistuksen huomioiminen ja noudattaminen on organisaatiossasi tehty?

How easy/difficult is it to follow ecological guidelines in the College/in your work?

Mitä tulisi mielestäsi kehittää?

What could be improved and how?

Näetkö kehittämisen tiellä suuria haasteita?

Are there challenges with the attempt to develop the ecological matters at the College?

Mitä? What kind of challenges?

Kenen tulisi mielestäsi kantaa suurin vastuu ekologisuuden huomioimisesta tuotanto-prosessissa?

Who do you think should take the main responsibility of considering ecological matters in the projects and daily work at the College?

Tunnetko pystyväsi vaikuttamaan ekologisiin seikkoihin tarpeeksi omassa työpaikassasi?

Do you feel that you are able to have a sufficient effect on the ecological matters in your work as a Head of Creative Partnerships?

Kuinka tyytyväinen olet tietämykseesi kulttuurialan ekologisista periaatteista/käytännöistä/tavoitteista/ohjelmista/velvollisuuksista/oikeuksista?

Are you content with the knowledge you have on ecological principals, policies, aims, actions, responsibilities, rights etc.?

Do you think that media raving about ecological issues lately has put people off of the subject?

Onko tieto riittävää vai kaipaisitko lisää tietoa?

Do you feel you know enough or would you like to know more?

Minkälaista?

What kind of further information are you interested in?

Missä muodossa? (kirjalliset/sähköiset materiaalit, koulutukset, palaverit jne.)

In what kind of format would you prefer to get information in? (written/electric materials, education, meetings etc.)

Millaisia ekologisuuteen liittyviä terveisiä, toivomuksia, ehdotuksia tai kysymyksiä sinä haluaisit esittää kulttuurialan/-tuotannon parissa nyt ja tulevaisuudessa toimiville?

What kind of wishes, suggestions, questions or overall message would you like to send through to current and future professionals working in the cultural sector concerning the ecological matters in the field?

LIITE 2(6).

Monisivuinen liite